

SLANG PRAŽSKÝCH DOPRAVÁKŮ - III. vydání

SLOVNÍK SLANGOVÝCH VÝRAZŮ

USPOŘÁDÁNÍ HESEL A VYSVĚTLIVKY

Slangová slova nejsou rozdělena do významových kategorií, nýbrž jsou řazena pouze abecedně. V případě existence slovních spojení, jejichž základem je slangové slovo, jsou tato spojení zahrnuta u základního významu. Pokud je slangový výraz složen ze slov, která mají sama pouze obecný význam, jsou řazena podle prvního slova výrazu; v těchto případech je podle potřeby proveden odkaz u samostatně uvedeného neslangového substantiva.

Slangové slovo (samostatný slangový výraz) je uvedeno vždy v prvním řádku každého hesla **tučně a podtrženo**. Bezprostředně za ním následují v kulaté závorce za značkou „=“ i všechna případná (i částečná) synonyma. Má-li synonymní výraz více významů, je doplněn číslem, odkazujícím na bod příslušného výkladu.

Věcný výklad na dalších řádcích je podán buď spisovným výrazem stejného významu, nebo vysvětlujícím opisem. Tento výklad se vztahuje vždy pouze k základnímu heslu, nikoliv k synonymům uvedeným v závorce, neboť u nich se často jedná jen o částečnou významovou shodnost. V závorce za věcným výkladem a *jiným typem písma* jsou v případě potřeby obsaženy poznámky, vztahující se ke vzniku a použití výrazu. Tyto poznámky jsou uvedeny především tam, kde vznik a použití nevyplývá z věcného výkladu samého. Výrazy zaniklé již nepoužívané jsou v těchto případech označeny zkratkou „*zan.*“.

Pokud má slangové slovo nebo samostatný slangový výraz více významů, je jejich výklad proveden v samostatných odstavcích, označených pořadovými čísly. Synonyma jsou i v těchto případech obsažena v prvním řádku za pořadovým číslem opět v kulaté závorce za značkou „=“, věcný výklad následuje z důvodu úspory místa bezprostředně za nimi.

Slovní spojení, jejichž základem jsou slangová slova, jsou uvedena na samostatných řádcích za výkladem základního hesla, jsou předznačena pomlčkou a ukončena dvojtečkou, za níž následuje jejich další výklad.

V některých případech jsou pro okruh osob užívajících konkrétní slangový výraz použity dřívější názvy organizačních jednotek DPP (např. DP–Autobusy), které je lépe charakterizují.

áčko

1. (= říman 1.) druhý vlečný vůz u třívozových tramvajových vlaků

– **mít áčko:** 1.1. vykonávat službu průvodčího na druhém vlečném voze, 1.2. ve vlaku mít zařazen druhý vlečný vůz

2. u spřažených dvojic T vozů řízený vůz (*použ. málo často*)

3. linka (trasa) A metra

agora (= angorák, = nízká podlaha 1.)

autobus Renault Karosa City bus (*podle typového označení těchto vozů ve Francii – Renault Agora; viz též klougora*)

akcíz

potravní daň, čára potravní daně (*zan.*)

– **u akcízu:** název lokality na mnoha místech u budov (i již neexistujících) bývalé potravní daně

akvárium (= krasava, = lasička 1., = malý vůz 2.)

tramvaj typu TI (*použ. v začátcích provozu těchto vozů, jen zřídka*)

alkoholik

protimrazová pumpa autobusů (*plnila se lihem*)

almara

převodovka, převodová skříň

americký týden

v rozložení směn dispečerů pouze tři noční služby v průběhu sedmi kalendářních dnů (*opak bláznivý týden; použ. na dispečinku, zan.*)

amerika

svorka pro spojení trolejových drátů (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

anakonda (= housenka 3., = kačena, = kachna, = káťa, = kátěčko, = kaťuše, = kloubák 2.)

článekový tramvajový vůz KT8D5 (*použ. ve vozovně Hloubětíně v počátcích provozu*)

angličan

dvojitá křižovatková výhybka (*viz též poloangličan, půlangličan*)

angorák (= agora, = nízká podlaha 1.)

autobus Renault Karosa City bus (*z typového označení těchto vozů ve Francii – Renault Agora*)

antiprsa

výduté reliéfní obklady staničních tunelů na trase A (I.A, II.A) metra

anton – viz **zelený anton**

arab

1. první vlečný vůz u třívozových tramvajových vlaků (*použ. do r.1974*)

2. jeden směr linky č.2 v době, kdy byla okružní (*značen arabskými pořadovými čísly; použ. do r. 1961*)

arena

otevřený vůz koňky

aretace

1. zařízení pro zachycení tyčového sběrače dvounápravových tramvajových vozů ve stažené poloze

2. tlačítko STOP u eskalátorů ruské výroby (*po použití zůstává aretované*)

Ariel, u Arielu

prostor křižovatky Michelská × Nuselská × U Plynárny (*podle dřívějšího názvu blízkého hotelu*)

arska

automatická regulace rychlosti vozů metra (*podle ruské zkratky ARS – avtomatičeskaja reguljacija skorosti*)

atomová vrata, atomovky (= tlakáč)

tlakový uzávěr stanice nebo tunelu metra

aut'ák (= kočár)

autobus

autobus – viz **červený autobus, modrý autobus**

autobusák

1. (= bošák 2., = gumák 2., = gumař, = modrej pupek) řidič autobusu

2. autobusové nádraží

automat

automatické řazení převodových stupňů u autobusu ŠM11

– **jet na automat**: jet se zapnutým automatickým řazením převodových stupňů

autoscepka

poloautomatické spřáhlo vozů metra (*z ruštiny*)

bába – viz **železná bába**

babolam (= sezabijka 2.)

tyč (madlo) umístěná uprostřed schodů prvních dveří některých vozů T3SUCS

babosed

1. málo využívaná linka (*takové linky bývají využívány zejména cestujícími vyššího věku*) nebo linka využívaná převážně cestujícími vyššího věku

2. vyhrazená sedadla pro invalidy v dopravních prostředcích

bačkorák

vůz, vybavený elektromagnetickou kolejnicovou brzdou (*použ. do doby, než byly takto vybaveny všechny motorové vozy, tj. do čtyřicátých let*)

bačkory (= čuby)

elektromagnety kolejnicových brzd

bagr

autobusová linka č.138 v trase Václavské nám. – Sídliště Pankrác I, někdy i jiné linky s krátkým intervalem a vysokým využitím (*hustý sled vozidel na lince a nabírání velkého množství cestujících zejména z výchozí zastávky Václavské náměstí připomíná funkci korečkového rypadla – bagru; použ. hlavně na začátku 70. let*)

bajpas – viz **brzdění bajpasem**

bakule

trolejový porcelánolitinový izolátor (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

baldachýn

pružina v přestavňkové skříni čepové výhybky pražského typu (*zan.*)

balení

předtištěné obaly na roličky mincí po 50 kusech (*použ. do r. 1974*)

balík (= pakl)

velké množství cestujících

– **nabalíkovat**: plně obsadit vůz

barva

světelný signál SSZ

– **jet na barvu**: při jízdě tramvaje se řídit světelnými znameními pro automobilový provoz namísto tramvajovými návěstmi

basvoko (= voko)

autobusová linka č. 121

baterka

akumulátorová baterie

baterkárna

místnost pro uskladnění, případně opravy a nabíjení akumulátorových baterií

– **dělat baterky**: při kontrolní prohlídce provádět údržbu vozových akumulátorových baterií

baterkář

pracovník zabývající se opravami a nabíjením akumulátorů

béčko

1. autobus Karosa B731 a B732

2. trvale druhý vůz souprav spřažených tramvajových vozů T

3. linka (trasa) B metra

bedna

stykačový rám tramvají T

bednění

izolační desky, umístěvané nad trolejí v podjezdech či pod mosty

békavé, békavéčko

traťové úseky s kolejnicemi uloženými na velkoplošných panelech (*metoda stavby převzatá od DP Budapešť – BKV, Budapesti Közlekedési Vállalat*)

berlochod (= kripibus)

autobus (autobusová linka) pro přepravu tělesně postižených

berušky

1. zavaděčky ve vozovných tramvají (*podle oranžových bezpečnostních obleků*)
2. poziční obrysové světla autobusů

betrýb

pohotovostní četa trakčního vedení (*z něm. der Betrieb – provoz, provozování*)

betyna

brus na broušení nákolků čtyřnápravových tramvají (*dle zkratky BET, použ. ve vozovně Motol, od r. 1959*)

bezproudí

výpadek napájecího napětí

biograf

1. čelní oválný transparent s označením čísla linky a názvem konečné zastávky prvních sérií vozů typu T3 (*použ. po r. 1960, zan.*)
2. informační nebo reklamní vitrína v zastávkových přístřešcích

bláto – viz **odřené bláto**

bláznivý týden (= dlouhý týden, = rusák)

v rozložení směn provozních pracovníků pět dvanáctihodinových služeb v průběhu sedmi kalendářních dnů (*použ. na dispečinku, tam opak americký týden; zan.*)

blikačka – viz **na blikačku**

blinkry

světelné ukazatele směru

– **hodit blinkry**: zapnout světelné ukazatele

blokáž

zapnutí prvního převodového stupně automatické převodovky autobusu ŠM11 do trvalého záběru

blouděnka

jízdní výkaz tramvajového vlaku, jehož jízda není určena jízdním řádem (zpravidla „zálohy“)

bludař

pracovník ochrany před bludnými proudy

bolzanka

tramvajová linka z Bolzanovy ulice na Smíchov, pozdější linka č. 9 (*použ. začátkem 20. stol.*)

bonzáček, bonzák (= policajt 3.)

řídící systém tramvajové dopravy DORIS (*sleduje a zaznamenává jízdu vlaků*)

bošák

1. spínací klíček v autobusech (*podle firmy Bosch*)

2. (= autobusák 1., = gumák 2., = gumař, = modrej pupek) řidič autobusu (*použ. dříve pracovníky el. drah*)

bouda

1. (= budova 1., = kachlíkárna) bývalé sídlo ředitelství DPP v Bubenské ulici
2. místnost dozorčího stanice (přepravního manipulanta) v metru

brejle

1. kovová základna sloužící k osazení zastávkového sloupku
2. rampy mimoúrovňové křižovatky

brian (= piáno)

tlačítkový spínač ovládání převodových stupňů autobusů ŠM11 (*tlačítka označena B-R-I-II-A-N*)

brigádník

pracovník (zejména řidič) vykonávající svoji činnost v DPP ve vedlejším pracovním poměru

briketa

1. (= černá huba) vůz metra typu 81–7171 (*podle černého čela*)
2. uhlík v komutátoru elektromotoru

brnkačka

trolejový pružinový kontakt (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

brus, brousek (= hoblík)

vůz na broušení kolejnic

brzda

1. ovládací kolo mechanické brzdy tramvajových vozů staré stavby
 - **dlouhá brzda:** k zabrzdění vozu je třeba několikerého otočení ovládacího kola
 - **zkrátit brzdu:** seřídít brzdu na správnou funkci
2. brzdová poloha kontroléru tramvajových vozů staré stavby
 - **nalejt tam brzdu:** velmi rychle zařadit nejvyšší brzdový stupeň
 - **druhá (pátá, atd.) brzda:** 2. (5., atd.) brzdový stupeň
3. brzdový pedál vozů typu T
 - **stát na brzdě** (= stát na magnetech): brzdít s nejvyšší intenzitou

brzdění bajpasem

způsob ručního řazení brzdových stupňů elektrodynamické brzdy vozů metra

břicho – viz **dát kliku na břicho, jet s klikou na břicho**

buben

naviják provazu tyčových sběračů u tramvají TI a TII a trolejbusů a u pantografových sběračů tramvají T3

bublina

rekonstruovaný tramvajový vůz T3 ev. č. 8205 (*podle tvaru skříně*)

bublinkář

druhý člen vlakové čtyř metra (*v rozpisu směn se číslo takového oběhu zakresluje v kroužku – v „bublině“*)

budík

1. (nádobna) oběd, který si provozní pracovníci přinášeli z domova (*zan.*)
2. měřicí přístroj

Budka

stanice či zastávka Budějovická

budník

1. střešní označení číslem linky u tramvajových vozů staré stavby, nově též u tramvají typu KT8D5
2. (= holubník, = světlík) střešní nástavba u dvounápravových motorových vozů a vlečných vozů typu „vamberák“

budova

1. (= bouda 1., = kachlíkárna) bývalé sídlo ředitelství DPP v Bubenské ulici (*dříve tzv. Ústřední budova EP*)
2. nové sídlo ředitelství DPP v Sokolovské ulici (*od r. 2000*)

bufík

naftové topení autobusů

bufy

vysoké zimní boty (*zan.; používalo se jako obecný výraz pro masivní obuv*)

buldok

autobus typu Tatra 24 (*podle vzhledu – krátké přední části; použ. ve 30. letech*)

Bulhar, u Bulhara

dřívější křižovatka ulic Hybernská × Vítězného února × Husitská (*pomístní název, přežíval v pražském názvosloví převážně díky dřívějšímu názvu tramvajové zastávky, od roku 1979 název ulice U Bulhara; údajně byl v místě kdysi lokálně významný podnik, patřící osobě bulharské národnosti – jedna z verzí uvádí zahradnictví, jiná kavárnu*)

bumlíky

1. (= kočičí oči) reflexní značky pro optické oddělení jízdních pruhů nebo tramvajového pásu
2. betonové prvky oddělující tramvajový pás od vozovky

bunkr

prostor pod podlahou haly vozovny

buřinka, buřinkáč (= revizor)

přepravní kontrolor (*před II. svět. válkou prováděli kontrolu zpravidla v tvrdých kloboucích – buřinkách; použ. zejména cestujícími; zan.*)

buspruh

vyhrazený jízdní pruh pro autobusy

Butky

stanice či zastávka Nové Butovice

céčko

1. (= modrák 2.) autobus Karosa C734
2. linka (trasa) C metra

céd'ák (= cédéčko 1.)

vlak (vůz) vypravovaný na dobu nedělené denní služby jednoho řidiče

cédéčko

1. (= céd'ák) vlak (vůz) vypravovaný na dobu nedělené denní služby jednoho řidiče
2. (= slepičárna) budova centrálního dispečinku městské dopravy (*ze zkratky*)

cedule

1. (= firma) směrová orientační tabule na vozech (někdy jen vnitřní [boční] orientační tabule)
2. tabulka s textem „Výhybka není obsluhována“ (*použ. zejména výhybkáři, zan.*)

centrála

elektrárna v Holešovicích, tramvajová vozovna tamtéž (*úřední název byl Ústřední elektrická stanice hl. m. Prahy, často se i oficiálně užívalo zkrácené označení elektrická centrála*)

cingrle

šikmý (pružný) závěs troleje (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

cirkus

tramvajový vůz č. 3068 vybavený kontrolérem Autotram (*koncem 40. let; zan.*)

cirkusácký vagón

speciální zasklený vůz, používaný pro kontrolu traťových tunelů metra

cizina

tramvajový vůz (vlak) z jiné vozovny (*použ. např. při příjezdu takového vozu na opravu*)

courák (= vlečňák)

vlečný vůz u tramvají (*použ. spíše cestujícími; do r.1974*)

couvat na krabičku (= jet na krabičku)

při couvání řídit vůz T3 ze zadní plošiny

cukrovat kolej

ručním sypačem (lopatkou) u tramvajových vozů starého typu sypat malé množství písku

cvakátko

1. (= projebátor) mechanický označovací strojek (*zan.*)

2. – viz **elektronické cvakátko**

čabajka (= harmonika, = housenka 2., = ištván, = klobása, = kloubák 3., = maďar, = paprikáš)
kloubový autobus Ikarus 280 (*použ. od r.1976*)

čekačka (= pobyt)

čekačí doba na konečných zastávkách nebo v nočním provozu v přestupních uzlech

čelisti

čelist'ové brzdy vozů T

– **odkopnout čelisti** (= nat'uknout zrychlovač): mírně a krátce sešlápnout pedál jízdy, čímž u stojícího vozu dojde k odbrzdění čelist'ových brzd

– **odjistit (zašlapat) čelisti**: mechanicky vyřadit z činnosti čelist'ovou brzdou

čepice – viz **hodit na to čepici, okovaná čepice, stříbrná čepice**

čepovky

výhybky s jazyky uchycenými na čepech

černá huba (= briketa 1.)

vůz metra typu 81–7171 (*podle černého čela*)

černá kolej (= jedovatá kolej, = posmrkaná kolej, = špatná kolej)

kluzká kolej, na které hrozí zvýšené nebezpečí smyku

Černák

stanice či zastávka Černý Most

černoch, černoušek, černý pasažér

cestující bez platného jízdního dokladu

červenáček, červenka

pomocný dispečer (*označen červenou šňůrou na čepici; použ. v letech 1974–1976*)

červené prase

autobus napájecí linky (*použ. pracovníky el. drah v padesátých letech a málo často*)

červený autobus

autobusová linka nebo autobus Dopravního podniku (*použ. hlavně cestujícími k rozlišení od **modrého autobusu***)

číslo

služba (směna) (*z označení jednotlivých vlaků (vozů) linek pořadovými čísly*)

– **dlouhé**, resp. **krátké číslo**: 1. dlouhá, resp. krátká služba, 2. v pozdních, resp. časných hodinách zatahující vlak (vůz)

– **dobré číslo**: dobrá, tedy časově výhodná služba

čisté nebe

stav po stržení nebo demontování trolejového vedení

čocky

1. (= koule 1., = kuličky, = puntíky) návěstidla pro tramvajový provoz

– **nejdou čocky**: tramvajová návěstidla nefungují pro některý směr nebo vůbec

– **položené čocky**: návěst stůj

2. terčíky s označením linek na stanicích (zastávkách) (*podle původního kruhového a vypouklého tvaru; dlouhodobě přežívá i po roce 1978, odkdy jsou užívány terčíky čtvercové*)

čtrnáctka (= porsche, = vetřelec)

tramvaj Škoda 14T

čtyřstovák

1. tramvajový motorový vůz (nejčastěji) z řady evidenčních čísel 358 – 498

2. trolejbus typu Tatra T400 (nejčastěji III. série t.j. z řady evidenčních čísel 394–469 mimo ev. č. 461)

3. tramvajový čtyřnápravový vůz z řady evidenčních čísel 6400–6499 (*viz též **stovák**, **dvoustovák**, **třístovák***)

čtyřstovka (= pidová linka 2.)

mínoměstská linka systému PID (*linka číselné řady 400*)

čuba (= špalek 2.)

zakládací klín pod kola vozidel

čuby (= bačkory)

elektromagnety kolejnicových brzd

dálniční nálepka

nálepka na tramvajích označující vybavení vozu koly uzpůsobenými pro jízdu na tratích s bezžlábkovými kolejnicemi

dát světlo (= nahodit tyč)

provést spojení vlečného vozu tramvaje vodivou tyčí s motorovým nebo předcházejícím vlečným vozem

dechovka

dechová zkouška na obsah alkoholu

– **dejchat**: podrobit se přezkoušení na požití alkoholu

dělat dveře

změna stran dveřních uzávěr obousměrných tramvajových vozů při změně směru jízdy

dělat na výhybkách

vykonávat službu výhybkáře

dělat (udělat) výhybky (špičky, veksle) (= nalajnovat, = nalinkovat, = vohnout 1.)

přestavit jazyky výhybky do žádaného směru

dělo

vůz v dobrém technickém stavu, schopný rychlé jízdy

déčko

hala denního ošetření autobusů

depák, dépépěčko

pracovník tramvajového depa (vozovny tramvají)

depo

uhelné sklady u ulice Za ženskými domovy

– **jet kolem depa, obracet u depa**: použít (tehdy manipulační) trať v ulici Za ženskými domovy (*použ. od 40. do 70. let, někdy i ve služebních dokladech DPP; nyní oficiální název pro areál určený k odstavování a údržbě vozidel metra nebo tramvají*)

devítiokenák

dvounápravový tramvajový motorový vůz z řady ev. čísel 359–498 a 2001–2050

diagram (= turnus)

rozdělení směn provozních pracovníků

díra

1. (= vokno) neúměrně dlouhý interval mezi vlaky (vozy), obvykle nepředpokládaný jízdním řádem

– **jet do díry**: vlak (vůz) jede jako první po dlouhém časovém intervalu od průjezdu předcházejícího

– **zapadnout do své díry**: zařadit se na správné místo ve sledu jednotlivých vlaků (vozů) linky

2. (= kanál 2., = krtek 1., = roura, = trubka) metro

– **šukat díru** (= šukat tunel): vykonávat službu strojvedoucího metra

dispečerák (= erikson)

telefon zvláštní služební sítě povrchové dopravy

dispečník

dispečink

dlouhá karosa (= harmonika, = housenka 2., = kloubák 3.)

kloubový autobus Karosa B 741

dlouhá šňůra

brzdový kabel pro spojení dvou vozů typu „Krasin“ při manipulačních jízdách (*použ. do roku 1974*)

dlouhý týden (= bláznivý týden, = rusák)

v rozložení směn provozních pracovníků pět dvanáctihodinových služeb v průběhu sedmi kalendářních dnů

dopravci — viz **malí dopravci**

dozorce (= hajnej 1., = poklasný, = pozorka, = zlatá šňůra, = starej 2., = vokovaná hlava 1., = vokovaná čepice 1.)

traťový dispečer (*dř. oficiální název funkce*)

Drahobejlka

sídlo ředitelství DPP v letech 1996–2000 (*v Drahobejlově ulici*)

drajzna (= naviják)

nástroj pro zatočení příčného trolejového drátu (*zan.*)

drátení

pracovních zřizujících, udržujících a opravujících trolejové vedení

drutěvák

1. původně pracovník administrativy, zařazený v padesátých letech do provozu (zan.)
2. pracovník se sníženou pracovní schopností (ze zkratky bývalého výrobního družstva Drutěva – družstvo tělesně vadných) (zan.)

držet výhybku (špičky)

stavěcím klíčem držet jazyky zajišťovací výhybky ve vedlejší poloze

dveře – viz **dělat dveře, roztrhnout dveře**

dvojče, dvojčata

1. motorové tramvajové dvojčité vozy ev. č. 3001+3002 a 3003+3004 (použ. ve čtyřicátých letech)
2. spřažená dvojice tramvajových vozů řady T

dvojice

dva vlečné vozy třívozových vlaků (použ. do roku 1974)

dvojvoko

spřažená dvojice vozů linky č. 21 (použ. ve vozovně Žižkov)

dvoumetr

úsek příčného závěsu trolejového vedení mezi uchycením a prvním izolátorem (použ. pracovníky trakčního vedení)

dvoustovák

1. tramvajový dvounápravový vůz z řady evidenčních čísel 178–347 (nejdříve patrně podle shodného tvaru skříně s vozem ev. č. 200, teprve později podle převažujícího počtu vozů v řadě 201–299; po vyřazení podstatné části těchto vozů bylo ve stejném významu používáno označení **třístovák** pro zbývající vozy do č. 347 včetně přežívajících vozů řady 201–299)
2. tramvajový čtyřnápravový vůz T3 z řady evidenčních čísel 6200–6299 (použ. analogicky i pro další číselné řady – **stovák, třístovák, čtyřstovák**)

dvoutisícovák

tramvajový dvounápravový vůz z řady evidenčních čísel 2001–2317 (v některém významu omezeno jen na řadu 2051–2317)

dvoutyčák

typ zastávkového sloupku (konstrukce ze dvou profilů; jiný typ viz **jednotyčák**)

dvůr

nekrytý prostor vozovny před halou

elektrika

1. tramvaj (použ. spíše cestujícími; zan.)
2. elektrická instalace vozidla

elektronické cvakátko

elektronický označovač jízdenek (použ. v začátcích provozu)

elmag (= erlikon, = magnety 2.)

elektromagnetický přestavník výhybek

emko (= vrána)

logo DP–Metro (okřídlené písmeno M)

endéočko

autobus Praga NDO s Wilsonovou převodovkou (použ. v 50. letech)

Endršťák

strmý úsek Budějovické ulice mezi Kačerovem a ul. V podzámčí

erenda

autobus Praga RND ev. č. 203 a 204 (později 106 a 107) *(použ. začátkem 50. let)*

erikson (= dispečerák)

telefon zvláštní služební síť DPP *(podle výrobce zařízení)*

erlikon (= elmag, = magnety 2.)

elektromagnetický přestavník výhybek *(podle výrobce prvních zařízení – firmy Oerlikon)*

erpěčko (= šumperák)

tramvajový vůz T3RP

erpéráci, erpíři

pracovníci pohotovostní čtyř energetického podniku *(podle v elektroenergetice obvyklým způsobem vytvořené zkratky RPR pro provozovatele – Pražské energetické rozvodné závody, n. p., později STE, n. p., Rozvodný závod Praha)*

ert'ák (= mandelinka 1.)

autobus Škoda 706 RTO nebo licenčně vyráběný polský Jelcz *(viz též **kubánci, rumuni, sahara**)*

esděičko

středisko dopravních informací DPP *(ze zkratky, cca od r. 1995)*

esíčko

protisměrné kolejové oblouky následující bezprostředně za sebou

esko

železniční linka (linky) pražské integrované dopravy

espét'ák

pracovník na stavědle stanice depa s kolejovým rozvětvením

esůčko (= sibiřanka, = sůčko, = union, unionka 2.)

tramvajový vůz T3SU a T3SUCS

ešdėčko

autobus typu ŠD11

ešela, ešelka

autobus typu ŠL11

ešema, ešemka (= šemík, = šiml 3., = šumák)

autobus typu ŠM11

exmedo

autobus používaný pro měřicí a zkušební jízdy *(podle zkratkového názvu měřícího zařízení)*

expres – viz **oranžový expres**

exterák (= lajčák)

pracovník (zpravidla přepravní kontroly) ve vedlejším pracovním poměru, externí zaměstnanec

ežeti

pracovníci podniku Elektrizace železnic *(ze zkratky)*

falešná koleji

nesprávná kolej (určená pro pravidelný provoz v opačném směru)

falešný podvozek (= jalový podvozek)

náhradní jednoduchý podvozek používaný při manipulaci s (dvounápravovými) tramvajemi v dílnách nebo po nehodě

falešný trojúhelník – viz **trojúhelník**

federál

dřívější útvar řízení dopravy generálního ředitelství DPP, též pracovník tohoto útvaru (*použ. hlavně pracovníky podřízených dispečinků*)

fíra

strojvedoucí metra (*z želez. slangu*)

firma (= cedule 1.)

směrová orientační tabule

flamendrák (= zameták)

poslední večerní nebo noční spoj linky

fňukna (= maják 1.)

zařízení pro světelné a zvukové výstražné znamení na pohotovostních vozidlech (*použ. na dispečincích*)

fotel

čalouněná sedadla u vlečných tramvajových vozů typu „Krasin“ ev. č. 1532, 1555, 1556, 1573, 1578, 1579 (*použ. v 50. letech*)

forajtr, forrajt

předjezdec, služba přípravy na koňce v místech s velkým stoupáním (*z němčiny*)

foukat, fouknout

brzdit vůz metra pneumatickou brzdou

fousáč, fousek (= vousatá)

tramvajový vůz TII (*podle charakteristické ozdoby u čelního reflektoru; použ. v letech 1955–1963*)

frekvence

1. období zvýšených přepravních nároků (*zan.*)
2. cestující (*v městské dopravě málo použ., častější a dosud v linkové autobusové dopravě*)

fučíkárna

1. výstaviště (*dř. Park kultury a oddechu J. Fučíka*)
2. tramvajová smyčka Výstaviště Holešovice

galuska

sjetá pneumatika

garnitura

vícevozový tramvajový vlak (*z němčiny, zan.*)

generál

generální ředitel DPP (*použ. zejména neprovozními zaměstnanci, od vzniku funkce v r. 1971*)

generálkář

zaměstnanec provádějící generální opravy

graf

linkový grafikon

guma

pneumatika s diskem

– **oklepnout gummy**: zjistit stav nahuštění pneumatik poklepem

gumák

1. trolejový kontakt z vodivé pryže (*použ. pracovníky trakčního vedení*)
2. též **gumař** (= **autobusák 1.**, = **bošák 2.**, = **modrej pupek**) řidič autobusu, přeneseně každý pracovník vnitropodnikového útvaru Autobusy (*použ. zejména pracovníky el. drah*)

haďák, hadice

brzdový kabel u starých tramvají (*použ. do roku 1974*)

hadr (= kýbl, = popelnice, = šunka, = vrak)

vůz ve špatném technickém stavu

hajzl – viz **u hajzlu**

hajzlík – viz **smluvní hajzlík**

hajnei

1. (= dozorce, = poklasný, = pozorka, = zlatá šňůra, = starej 2., = vokovaná hlava 1., = vokovaná čepice 1.) traťový dispečer (*použ. ve 20. a 30. letech*)

2. (= tříprsták) strojvedoucí – instruktor v metru

harfa

kolejové rozvětvení do svazku souběžných kolejí

harmonika (= dlouhá karosa, = čabajka, = housenka 2., = ištván, = klobása, = kloubák 3., = maďar, = paprikáš)

kloubový autobus (*použ. spíše cestujícími*)

– **harmonikář: řidič kloubového autobusu** (*většinou typu Ikarus 280*)

haubna

kryt motoru u autobusů

havrani

četa Pohřební služby, odvázející osoby usmrčené při dopravních nehodách

házečí provaz

provaz pro přetahování příčných drátů přes trolej (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

heligon

sběrné vzduchové potrubí mezi motorem a odporníky trolejbusů T400

hlášení

formulář služebního hlášení;

– **napsat hlášení** (= napsat, = namalovat): vyplnit a odevzdat služební hlášení

hlava – viz **okovaná hlava**

hlídka – viz **pobřežní hlídka**

hnátolam

původní ochranný systém u starých tramvajových vozů (používaný před systémem Svoboda – Jirgl – Charvát) (*doloženo jen v denním tisku za začátku 20. století*)

hnůj – viz **u hnoje**

hoblík (= brus, brousek)

vůz na broušení kolejnic

hodit na to čepici

rezignovat na řešení dopravní situace (*použ. na dispečincích v případech neřešitelných situací*)

hodit (si) světla

jízdou tramvaje ovlivnit světelnou signalizaci

hokejka

svorka s dlouhým ramenem pro uchycení troleje v oblouku (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

holubník (= budník 2., = světlík)

střešní nástavba u dvounápravových motorových vozů a vlečných vozů typu „vamberák“

hornudle

závlačka pro spojení izolátoru a trolejové svorky (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

hoteliéri, hotlajnři

zaměstnanci dopravců J. Horký – Hotliner a Hotliner s. r. o.

hotové výhybky (špičky)

jazyky výhybky přestavené do žádaného směru

houpat

u vozů T brzdít s několikerým sešlápnutím pedálu brzdy

housenka

1. kloubový autobus typu ŠM16,5 (*použ. koncem 60. let, v době zkušebního provozu prototypu tohoto vozu*)

2. (= dlouhá karosa, = čabajka, = harmonika, = ištván, = klobása, = kloubák 3., = maďar, = paprikáš) (jakýkoliv) kloubový autobus (*použ. spíše cestujícími*)

3. (= anakonda, = kačena, = kachna, = kát'a, = kátěčko, = katuše, = kloubák 2.) kloubová tramvaj KT8D5 (*použ. spíše cestujícími*)

hovno

hlavní odpojovač vysokonapěťových obvodů vozů metra (*ze zkratky, možná však až dodatečně uzpůsobeného názvu*)

hovnocuc

1. (= vysavač 1.) pracovní tramvajový vůz na čištění žlábků kolejnic (*použ. do roku 1971*)

2. speciální automobil na čištění skříní přestavníků apod.

hrabal, hrabálek, hrabánek

pomalů jezdicí řidič

hrabat se (= šourat se, = táhnout se)

jet pomalu

Hrabovka

křižovatka ulic Husitská × Trocnovská, též část ulice Trocnovské, přiléhající k této křižovatce

hrazda

držák zpětných zrcátek vozů T3

hrnec

kruhová střešní svítidla pro koncovou návěst starých motorových a některých vlečných vozů (*použ. do roku 1974*)

hrot – viz **ukončení na hrot**

hřbitov

část objízdne koleje ve vozovně Kobylisy (*u hřbitovní zdi*)

hříbek

tlačítko určené pro rozjezd soupravy metra se zabezpečovačem MATRA (*podle tvaru*)

huba – viz **černá huba**

hupcuk

nástroj pro napínání troleje a jejích příčných závěsů (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

Husákově ticho

Těšnovský tunel – automobilový podjezd pod nábrežím L. Svobody (*před dřívější budovou ÚV KSČ, G. Husák – generální tajemník ÚV KSČ*)

hybžon (= reverzka)

klíč k volbě směru jízdy a odemčení páky řídicího kontroléru vozu metra (*umělé slovo, vzniklé při instruktážním pobytu prvních strojvedoucích metra v SSSR; zan.*)

hypodrom

tramvajový vůz ev. č. 3068 s automatickým řízením a hydraulickou brzdou (*použ. v 50. letech ve vozovně Strašnice*)

Charvátka

budova sídla některých útvarů DPP v Charvátově ulici

chcíplotina (= lehlá mašina, lehlý vůz, = zátah 1., = zdechlá mašina, zdechlý vůz)

vadný nebo nepojízdný vůz či vlak

chodit jezdit

vykonávat práci řidiče ve vedlejším pracovním poměru

chronka

chronometrážní karta

chytit smyk (= sklouznout se)

dostat smyk

Imperiál

křižovatka ulic Na Poříčí × Havlíčkova × Zlatnická (*podle názvu hotelu na jejím nároží a to i v době, kdy tento název nenesl*)

interval – viz **jezdit na interval, kulhavý interval, spartakiádní interval**

ištván (= čabajka, = harmonika, = housenka 2., = klobása, = kloubák 3., = maďar, = paprikáš)

kloubový autobus Ikarus 280 (*posměšně podle provenience*)

ítý

blok voltmetru a ampérmetru na stanovišti strojvedoucího metra

ixka, ixko

1. (= náhradka) náhradní doprava, linka náhradní dopravy

2. spoj náhradní dopravy, vozidlo náhradní dopravy (*dříve se označovala písmenem „X“*)

3. (= vložák 1.) vložený spoj na lince

jalový podvozek (= falešný podvozek)

náhradní jednoduchý podvozek používaný při manipulaci s tramvajemi v dílnách nebo po nehodě

ječko

vůz metra Ečs nebo souprava sestavená z těchto vozů (*z výslovnosti v ruštině; zan.*)

ječmínek

první tramvaj T3 ev. č. 6101 (*podle nehody, při které se tramvaj při zkušební jízdě srazila s automobilem naloženým ječmenem; po určitou dobu též řidič této tramvaje*)

jednatřicítka

přenosná návěst Stůj v provozu metra (*ve služebním předpisu označena 31a Stůj*)

jednosměrák

motorový tramvajový vůz z řady 2282–2317 s řídicím stanovištěm jen na jednom konci (*použ. od roku 1936 do 60. let; ke konci též starý jednosměrák pro rozlišení od vozů nové konstrukce*)

jednosměrka

jednosměrný dvounápravový tramvajový motorový vůz typu „ponorka“ nebo „mevro“

jednotyčák

typ zastávkového sloupku (*konstrukce z jednoho kruhového profilu*)

jedovatá kolej (= černá kolej, = posmrkaná kolej, = špatná kolej)
kluzká kolej, na které hrozí zvýšené nebezpečí smyku

jelč, jelčák

autobus Jelcz 272 MEX (*viz též **ert'ák***)

jet do vsi

jet (směrem) do centra města

jet domů

jet do vozovny (garáže) při ukončení služby nebo poruše vlaku (vozu)

jet jako lucerna (= vozit vzduch, = vozit vítr)

jezdit s minimálně obsazeným vlakem (vozem)

jet jako pankrác

špatně řídit tramvaj (*použ. jen v některých vozovnách*)

jet na čas

jet v souladu s jízdním řádem

jet na černo

jet bez platného jízdního dokladu (o cestujícím)

jet na knoflíky, jet na krabíčku (= couvat na krabíčku)

při couvání řídit vůz T3 ze zadní plošiny

jet na kufru (= jet na kupli, = koukat do vlečňáku)

jet v těsném závěsu za předcházejícím autobusem (někdy i tramvají)

jet na kupli (= jet na kufru, = koukat do vlečňáku)

jet v těsném závěsu za předcházející tramvají

jet na odhlášky

provoz metra při výpadku zabezpečovacího zařízení (jízda je zajišťována telefonickým dorozumíváním) (*z železničního slangu*)

jet cihlu, jet na plnei (ceres)

jet rychle (*viz též **jet s klikou na bříše, na pupku, jet na parádu, mydlit to, solit to** apod.*)

jet na rám

jet do mycího rámu ve vozovně

jet na ruku

řídit soupravu metra pomocí ručního řadiče

jet na střídání

poslední jízda před předáním služby střídající posádce

jet na svůj čas

po opravě nebo odstavení vyčkat na čas odjezdu stanovený jízdním řádem

jet na šestku (na šestou)

jet s nezařazeným převodovým stupněm u autobusu Škoda 706 RTO (*měl pět převodových stupňů*)

jet na volenou

s autobusem ŠM11 jet s ručně nastaveným převodovým stupněm

jet na vyhozenou

jet s nezařazeným převodovým stupněm u autobusu ŠM11

jet si pro ní

jet poslední oběh před ukončením služby

jet (systémem) jedna – (čtyři) – sedm

u tramvají staré stavby prudce zapínat stupně jízdy

jet systémem jízda – brzda

jezdit (zbytečně) razantně

jet za tři

(od určité zastávky začíná) platnost nočního jízdného 3 Kčs (*použ. v letech 1970–1974*)

jezdit – viz **chodit jezdit**

jezdit na interval

provoz v případě většího zpoždění na trase, kdy spoje jezdí bez ohledu na platný jízdní řád s dodržením pravidelných intervalů

jezdit pod ropidem

jako dopravce být zapojen do systému Pražské integrované dopravy (*ROPID – organizátor Pražské integrované dopravy*)

jezevčík

schéma sítě tramvají nebo metra, uspořádané do úzkého dlouhého pruhu (*použ. cca od r. 1998*)

jít z volna (= jít ze zálohy)

neplánovaně nastoupit službu za jiného pracovníka místo plánovaného odpočinku

jít ze zálohy – viz **záloha**

jízdárna

zkušební koleje v hale ústředních dílen DPP

junák

trolejbus typu Tatra T400 první výrobní série

kačena, kachna (= anakonda, = housenka 3., = káťa, = kátěčko, = kaťuše, = kloubák 2.)

tramvajový vůz typu KT8D5

kafáč

kalorifer

kachlíkárna (= bouda 1., = budova 1.)

bývalé sídlo ředitelství DPP v Bubenské ulici

kakáč

kniha kontrolní činnosti do které se zapisují výsledky kontrol staničního personálu v metru (*ze zkratky KKČ*)

kalhoty

vyrovnávací drát trolejové výhybky (*použ. pracovníky trakčního vedení, zan.*)

kalifornan

povrchová výhybka typu californien, používaná u DPP od r. 1996

kaloun

místo s propadlou dlažbou vedle kolejnice (*použ. zejména pracovníky vrchní stavby*)

kanál

1. montážní jáma ve vozovně, garáži nebo depu

– **jít do kanálu**: z treštu zakázat strojvedoucímu metra výkon služby

2. (= díra 2., = krtek 1., = roura, = trubka) metro (*použ. spíše cestujícími*)

kanár, kanárek

autobus Karosa B 931 první série

kápéčko, kápíčko

denní kontrolní prohlídka tramvají (*ze zkratky každodenní prohlídka – KP*)

kapsa

schránka na stavěcí klíč

kardanka

hřídel s kloubovými spojkami, Cardanův hřídel

karosa — viz **dlouhá karosa, krátká karosa**

karta

provozní štítek (*viz též štítek*)

kasa

1. tržba (*použ. v období koňky*)
2. stanoviště průvodčího (*použ. do roku 1974*)
3. pokladnička pro placení jízdného (*použ. v období samoobslužného provozu do roku 1974*)
– **dělat kasy**: konat službu výběrčího pokladen v S provozu
4. (= úsesvěčko) výdejní zařízení na jízdenky ve vozidlech příměstských autobusových linek

kasičkář

1. výběrčí vozových pokladen při S provozu (*použ. v letech 1961–1974*)
2. řidič vykonávající službu (nebo s oprávněním ji vykonávat) na příměstských linkách s výdejním zařízením na jízdenky

kaskádník

rotační (kaskádový) transformátor

kastrólek

starý typ služební čepice zaměstnanců (elektrických drah)

kašpárek

přechodné kruhové logo DPP Praha s motivem Prašné brány, doprovázené malými kuličkami (*užívané zač. 90. let*)

kaštani (= přepravní substrát, = smetáci)

cestující (*vzniklo pravděpodobně v začátcích provozu metra, kdy při ranním otevření vstupů do stanic větší počet cestujících spěchal po schodech na nástupiště – „sypali se jako kaštany“*)

– **vysypat kaštany**: nechat vystoupit cestující

kát'a, kátéčko, kaťuše (= anakonda, = housenka 3., = kačena, = kachna, = kloubák 2.)

tramvajový vůz typu KT8D5 (*ze zkratky*)

kávépéčko

kontrola všeobecné poruchy vozů metra (*ze zkratky*)

kecafón (= kecatko)

1. mikrofon rozhlasového zařízení v tramvajích nebo v metru
2. rozhlasové zařízení dispečerských vozů
3. interkom ve stanicích metra
4. automatický hlásič zastávek

kecatko (= kecafón 1.)

mikrofon rozhlasového zařízení v tramvajích nebo v metru

kejvačka (= kyvadlo)

doprava v krátkém traťovém úseku, obvykle náhradní nebo účelová

kindrsorka

nízkokapacitní autobus (midibus) SOR

kino

digitální zobrazovač názvů zastávek v autobusech

klacek (= kladka, = rolna)

1. tyčový sběrač proudu (*použ. hlavně u trolejbusů – většinou v mn. čísle, řidičeji u tramvají*)
2. světelné návěstidlo v metru (*z želez. slangu*)
3. (= šaltpáka 1.) řadicí páka autobusů s ručním řazením

klacky – viz **klacek**

kladka (= klacek 1., = rolna)

tyčový sběrač proudu – kladkový nebo smykadlový (*použ. u tramvají i trolejbusů*)

– **oběsit kladku**: u tramvají zachytit provaz od sběrače např. za obrubu reflektoru při projíždění nízkými podjezdy

– **přehodit kladku**: přeložit sběrač na jiný trolejový drát nebo do opačného směru

klapačka

1. mechanicky ovládaný trolejový kontakt

2. (= pragotron): směrová orientační tabule některých vozů KT8D5

klec

uzamykatelná vyhrazená část koleje ve vozovně, určená k odstavení vozů po nehodě do doby úředního ohledání

klema

svorka pro upnutí na trolejový drát (*použ. pracovníky trakčního vedení; z něm. die Klemme – svěrka, svorka*)

klepatůra

motor, který vydává nesprávné zvuky

klička

malá klika k ovládání reverzního válce kontroléru starých tramvajových vozů

klika

větší klika k ovládání jízdních a brzdových stupňů kontroléru starých tramvajových vozů

– **dát kliku na břicho**, = **jet s klikou na břicho**, = **jet s klikou na pupku** (= jet na parádu): jet největší rychlostí (*konec řídící kliky je nejblíže tělu řidiče*)

– **být u klik**, = **stát za klikama**, = **mít kliky**: řídit starý tramvajový vůz, vykonávat službu řidiče

– **přenést kliky**: u obousměrných vozů přejít při změně směru jízdy k druhému kontroléru

klobása (= čabajka, = harmonika, = housenka 2., = ištván, = kloubák 3., = maďar, = paprikáš)

kloubový autobus Ikarus 280 (*použ. od roku 1976*)

klobouček (= lodička 2.)

služební čepice pro průvodčí – ženy

kloubák

1. vlak sestavený ze starého motorového vozu a vlečného vozu „**Krasin**“ (*použ jen v některých vozovnách v 60. letech*)

2. (= anakonda, = housenka 3., = kačena, = kachna, = káťa, = kátěčko, = kaťuše) článkový tramvajový vůz KT8D5

3. (= dlouhá karosa, = čabajka, = harmonika, = housenka 2., = ištván, = klobása, = maďar, = paprikáš) kloubový autobus (*použ. od r.1976*)

kloubasa, kloubomatika, kloubosa

kloubový autobus Karosa typu B 741 nebo 941 (*kloubosa = kloubová Karosa*)

klougora

kloubový autobus Renault Karosa City bus (*spojením slov **kloubová agora**, viz též **agora***)

klouzavka

předplatní časová jízdenka s volitelným začátkem platnosti

knipl

1. ovládací páka ručního řízení tramvajového vozu T6A5
2. (= šaltpáka 2.) řídící páka kontroléru vozů metra

knór

tlakovzdušná brzda u trolejbusů (*zan.*)

kňour

kontrolér nouzového řízení vozů metra

koberec

stacionární část zabezpečovacího zařízení Matra

kočár (= auták)

autobus

kočičí oči (= bumlíky 1.)

reflexní značky pro optické oddělení jízdních pruhů nebo tramvajového pásu

kočkopes

tramvajový vůz po neobvyklé přestavbě či rekonstrukci – používáno pro vůz T3 ev. č. 8205, někdy též 8200 (*pro ten užíváno též označení **papoušek***) a vůz T6A5 ev. č. 8600

kódovat

nastavovat označovací strojky na jízdenky (*použ. v l. 1974 – 1980*)

kolej – viz **cukrovat kolej**, **černá kolej**, **falešná kolej**, **jedovatá kolej**, **posmrkaná kolej**, **špatná kolej**

koláče

grafické znázornění tarifních pásem PID

kolben

motorové tramvajové vozy ev. č. 64 a 65 (*zan.*)

kolečka

kolejový adaptér montážních vozů vrchního vedení umožňující jízdu po otevřeném kolejovém svršku

kolejovka (= magnety)

elektromagnetická kolejnicová brzda

kolínák

tramvajový dvounápravový motorový vůz z řady ev. č. 2043–2062, 2141–2162, 2301–2317 nebo dvounápravový vlečný vůz z řady ev. č. 1185–1219 (*vyrobené Továrnou na vozy v Kolíně*)

kolo (= túra)

jízda (oběh) vlaku (vozu) z jedné konečné zastávky na druhou a zpět

– **malé kolo**: zkrácený oběh při němž se nedojede na jednu z konečných zastávek – předepsáno jízdním řádem nebo při zpoždění k vyrovnaní času

– **pětikolová tříadvacítká**: vlak linky č. 23, který za směnu vykoná 5 oběhů

– **umáznout kolo**, = **ulejt kolo**: vynechat jeden oběh – buď svévolně nebo na příkaz dispečera pro vyrovnaní času podle jízdního řádu

– **utancovat kolo**, = **sežrat kolo**: stálým zpožděním proti jízdnímu řádu snížit plánovaný počet oběhů za směnu o jeden

koloveč

typ zastávkového sloupku autobusů (*podle tehdejšího výrobce – JZD Koloveč*)

kolotoč

1. krátká linka s velkým počtem oběhů
2. (= větrník, = vrtulník) přepínač režimů jízdy zabezpečovacího zařízení MATRA v metru

komando

útvár zpracovávající rozpis směn na metru

konec

konečná zastávka, pobyt na konečné zastávce

- **dlouhý (krátký) konec:** delší, resp. kratší pobyt na konečné zastávce
- **ujet z konce:** odjet z konečné zastávky dříve než určuje jízdní řád
- **osekat konec:** při konstrukci jízdního řádu zkrátit dobu pobytu na konečných zastávkách
- **udělat si konec:** prodloužit svévolně pobyt na konečné zastávce

koník

dvojitý lom kolejnice

konto

jízdenky v určité hodnotě předávané průvodčímu

- **vypít konto:** zpronevěřit tržbu

kontrolák

první ranní vlak metra bez přepravy cestujících (*provádí kontrolu průjezdního profilu trati*)

kontrolér – viz **napálit kontrolér**

konvoj

řada za sebou těsně jedoucích vlaků (vozů)

košťodloubek

pracovník vrchní stavby (*použ. v 60. letech; podle „dloubání“ dlažby kolem tramvajových kolejí*)

košťata (= ochrana 3.)

zařízení na tramvajových motorových vozech, sloužící k ochraně povalených osob před přejetím (*hlavní součástí byla původně proutěná smetadla*)

- **shodit košťata:** uvést v činnost ochranné zařízení
- **košťata padají:** ochranné zařízení se samovolně uvádí v činnost

koule

1. (= čocky, = kuličky, = puntíky) návěstidla pro tramvajový provoz
2. tramvajová linka č. 5 (*použ. hlavně ve vozovkách, které vypravují vlaky na tuto linku*)

krabička

1. ovladač akustických informačních prvků pro nevidové
2. – viz **couvat na krabičku, jet na krabičku**

kramle

čekací doba (přestávka) na konečné zastávce, vyznačená na linkovém grafikonu (*podle tvaru čáry*)

- **kramlovat:** sestavit z jízdního řádu oběhy vozidel (u příměstských linek), **překramlovat:** změnit oběhy vozidel, upravit jízdní řád

krasava (= akvárium, = lasička 1., = malý vůz 2.)

tramvaj typu TI (*použ. v začátcích provozu těchto vozů, asi v letech 1951–52 a to jen zřídka*)

krasin

dvounápravový tramvajový vlečný vůz se středním vstupem (*použ. od nasazení do provozu v r. 1930; podle tehdy populárního ledoborce SSSR*)

krátká karosa

autobus Karosa standardní délky

krátký vamberák – viz **vamberák**

kravata

odklonová tramvajová trasa, která se kříží

kredenc (= kukaň)

kabina řidiče na dvounápravových vozech (použ. méně často, např. ve vozovně Motol, jen do r. 1974)

kréta (= pacifik, pacifinda)

tramvajová trať Malostranské náměstí – Uranie, resp. linka na ní jezdící (*použ. v 10. letech, doloženo v literatuře*)

krhák

trolejbus s opálenými kontakty stykačů, který při jízdě škube (*zan.*)

kriplbus (= berlochod)

autobus (autobusová linka) pro přepravu tělesně postižených

kripunk

vybrání pro hrot výhybky v hlavě kolejnice u čepové výhybky

krkafón

hrdelní mikrofon (*použ. na dispečinku*)

kropič, kropičák

kropící tramvaj (*použ. do r. 1961*)

krtek

1. (= díra 2., = kanál 2., = roura, = trubka) metro, vlak metra
– **jet (s) krtkem**: jet metrem (*použ. spíše cestujícími*)
2. (= metrák) pracovník DP–Metro
3. zařízení na čištění přestavníků výhybek

křidýlka

pohyblivý kontakt ve skřini výhybkového přestavníku (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

křižík

tramvajový motorový vůz (*s elektrickou výzbrojí firmy Křižík; použ. na poč. 20. století*)

– **křižík nový**: vůz z řad ev. č. 62–63, 68–77, 122–131, 133–131, 78–121, 1312, 142–166, 172

– **křižík starý**: vůz z řad ev. č. 1–16, 18–19, 21–31

kšandy

1. provazy sloužící ke stahování trolejových sběračů
2. izolační řetězec pro volné zavěšení troleje v podjezdech

Kuba, Kubáň

Kubánské náměstí, dř. náměstí Kubánské revoluce

kubánci

autobusy typu Škoda 706 RTO z řady ev. č. 4339–4405 s modrozeleným nátěrem skříně (*určené původně pro export na Kubu; použ. od r. 1964 do vyřazení*)

kubo

spojka pro trolejový drát kruhového průřezu (*zan.*)

kufr

1. kotevní třmen k uchycení příčných drátů trolejového vedení
2. spodní konstrukční vrstva vozovky
3. – viz **jet na kufru**

kukaň (= kredenc)

kabina řidiče na dvounápravových vozech (*použ. do r. 1974*)

kulačok

vačkový spínač (*použ. v metru; zan.*)

kulat'ák

1. Vítězné náměstí
2. (= rondel) křižovatka s kruhovým objezdem

kulhavý interval

nepravidelný linkový interval nebo pravidelný, ale nerovnoměrný traťový interval

kuličky (= čočky 1., = koule 1. = puntíky)

návěstidla pro tramvajový provoz

kupl, kuple (= nárazník)

spřáhlo

kuplíř

průvodčí konečné zastávky Motol, který prováděl spojování vozů (*použ. v době, kdy trvalo ukončení na kolejovém přejezdu a na lince č. 9 byl zaveden S provoz se starými vozy, tj. v letech 1972–1974*)

kuplování

1. spojování tramvajových vozů
2. obracení vlaků, při němž bylo nutno rozpojovat a spojovat vozy (*použ. do r. 1974*)

kváknout službu

nepřijít do služby bez omluvy nebo oznámit absenci bezprostředně před počátkem služby

kýbl (= hadr, = popelnice, = šunka, = vrak)

vůz ve špatném technickém stavu

kyvadlo (= kejvačka)

doprava v krátkém traťovém úseku, obvykle náhradní nebo účelová

lajčák (= exterák)

pracovník přepravní kontroly ve vedlejším pracovním poměru (*z polooficiálního názvu laický kontrolor, zan.*)

lajni

pracovníci firmy Elektroline (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

lajska

obrubník chodníku

lasice – viz **lasička** 1.

lasička

1. (= akvárium, = krasava, = lasice, = malý vůz 2.) tramvaj typu TI (*použ. v začátcích provozu těchto vozů, tj. v letech 1951–52, nevžilo se*)
2. (= petrvajtka, = ponorka) tramvajový motorový jednosměrný dvoudveřový vůz ev. č. 3005–3068 (*použ. v začátcích provozu těchto vozů, tj. po r. 1936*)

lašna

kolejnicová příložka

laufbret

nástupní lávka otevřených vlečných vozů (*zan.*)

lávka

služební nástupiště v metru

legitimace (= lítačka 3., = tramvajenka)

časová jízdenka

lednička (= udírna)

skříň pro zabezpečovací zařízení v rekonstruovaných vozech metra 81-71M (*podle tvaru a bílé barvy*)

lehlá mašina, lehlý vůz (= chcíplotina, = zátaž 1., = zdechlá mašina, zdechlý vůz)

vadný nebo nepojízdný vůz či vlak („mašina“ *použ. v metru*, „vůz“ *u tramvají*)

lékárník (= mikrofonkář)

výdejce vozových lékárníček, mikrofonů a dalších vozových náležitostí ve vozovně

Leninovy sáně

špatně brzdící souprava metra

léra

trolejová měrka (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

leťák

zaměstnanec pracující mimo pravidelný rozpis směn („letmo“)

letec (= stříhoun)

rychle jezdící řidič

letecká linka, letečák

linka s jízdním řádem, v němž předepsané jízdní doby mezi zastávkami nebo doby pobytů na konečných zastávkách jsou krátké

letiště

montážní plocha kolejových konstrukcí

letňák (= ofeňák)

otevřený tramvajový vůz (*použ. v době jejich provozu*)

limitář (= procentář)

řidič, jezdící opožděně s cílem, aby průvodčí prodali co nejvíce jízdenek (*použ. v době, kdy byly prémie závislé na tržbě, tj. v 50. letech*)

limítko

omezovací relé u tramvají řady T

linka – viz **letecká linka, pidová linka**

linkáč

1. hlavní (tzv. linkový) stykač trakčního obvodu tramvají
2. linkový jízdní řád

lístek (= lupen)

jízdenka

– **lístek přes:** přestupní jízdenka

– **lístek přímo:** jízdenka pro přímou jízdu

lítačka

1. střídací četa výhybkářů
2. pohotovostní četa lehké údržby, opravující tramvajové vozy na trati
3. (= **legitimace**, = tramvajenka) **časová jízdenka** (použ. převážně cestujícími; nově oficiální název *elektronického jízdního dokladu*)

lodička

1. ovládací kontakt elektromagnetické výhybky (*málo použ. výraz*)
2. (= klobouček) služební čepice pro průvodčí – ženy

lochneska

tramvajová trať Nádraží Braník – Sídliště Modřany (*vyznačuje se zvlněným podélným profilem, připomínajícím pouťovou atrakci*)

lora

tramvajový nákladní motorový nebo vlečný vůz (*z angl. lorry = nákladní vůz, valník*)

lucerna

1. návěstní svítlna (*použ. v metru*)
– **mít lucernu**: vykonávat službu, při níž se lampou s červeným světlem zastavuje silniční provoz pro umožnění bezpečného zacouvání vlaků do vozovny
2. – viz **jet jako lucerna**

lumír

zřízení, vybírající mostné (*použ. před I. svět. válkou*)

lupen (= lístek)

(papírová) jízdenka (*použ. spíše cestujícími; zan.*)

lyra

typ sběrače ve tvaru smyčky

mad'ar (= čabajka, = harmonika, = housenka 2., = ištván, = klobása, = kloubák 3., = paprikáš)
kloubový autobus Ikarus 280 (*mad'arské výroby*)

mad'arka

tramvaj typu T5C5 (*vyráběná pro export do Maďarska*)

madona (= placka 1., = železo 2.)

oválný služební odznak přepravní kontroly (*použ. do r. 1975*)

magnety

1. (= kolejovka) elektromagnetická kolejnicová brzda
– **šlápnout na magnety**, = **stát na magnetech**, = **shodit magnety** (= stát na brzdě): u vozů řady T sešlápnout pedál brzdy do nejnižší polohy, čímž se uvede v činnost kolejnicová brzda
– **magnetový stupeň**: stupeň brzdění u dvounápravových vozů při němž začínají působit kolejnicové brzdy
2. (= elmag, = erlikon) elektromagnetický přestavník výhybek

maják

1. (= fňukna) zařízení pro světelné a zvukové výstražné znamení na pohotovostních vozech
2. snímací bod řídicího systému tramvají

malí dopravci

autobusoví dopravci kromě DPP, provozující linky v systému Pražské integrované dopravy

malý vamberák – viz **vamberák**

malý vůz

1. vůz bez kolejnicové brzdy (*zan.*)
2. (= akvárium, = krasava, = lasička 1.) vůz typu TI (*použ. zejména ve vozovnách, kde byly depónovány vozy TI i T3*)

manévry

celoměstská akce s mimořádnými nároky na rozsah přepravy osob

mandelinka

1. (= erťák) autobus typu Škoda 706 RTO (*použ. jen v začátcích provozu těchto vozů, tj. kolem r. 1960*)
2. (= oranžový expres, = pomeranč, = žluták) autobus Škoda 706 RTO používaný jako manipulační vůz nebo pojízdná dílna (*měl odlišný a nápadný oranžový nátěr, použ. v 70. letech*)

manila

prototyp tramvaje RT8 ev. č. 0029 (*určen pro filipínské město Manila*)

manipulačka

obrat vlaku metra prováděný dvěma (manipulačními) strojvedoucími

manipulák

1. manipulační jízda
2. manipulační řidič
3. manipulační vůz

mapokalendář

nástěnný kalendář DPP s použitím mapy Prahy a s linkami městské dopravy (*vznik v r. 1998*)

marokánec

smluvní zaměstnanec (*doloženo ve 40. letech*)

marta

zabezpečovací zařízení metra vyráběné společností MATRA

mašina

souprava metra

mašina – viz **lehlá mašina, zdechlá mašina, obout mašinu**

mávačka

koncová stanice metra, kde je prováděna kontrola nepřítomnosti osob ve vlaku pohledem do prostoru pro cestující (*dozorčí stanice po provedené kontrole dá rukou znamení strojvedoucímu – „mávne“*)

maxák, maxík (= ochrana 2.)

1. nadproudové (maximální) relé
2. tlačítko maximálního relé tramvají typu T

mazač (= mazák 2.)

tramvajový vůz pro mazání trolejového vedení

mazák

1. pracovník provádějící mazání spodků vozů
2. (= mazač) tramvajový vůz pro mazání trolejového vedení
3. zaměstnanec pracující v DPP již delší dobu

máznout – viz **zamáznout**

mech

vlhčítka na popruhu brašny průvodčího (*použ. do r. 1974*)

– **namočit mech**: doplnit vodu do vlhčítka

merona

automat na prodej jízdenek (*automaty značky Merona byly v provozu v letech 1978–1996, název se přenesl i na další zařízení*)

meroňák

mechanik, který provádí údržbu automatů na jízdenky

měřák

1. tramvajový vůz pro proměřování trolejového vedení
2. silniční motorové vozidlo vybavené přístroji pro hledání poruch na napájecích kabelech
3. měřicí přístroj

měsíček

tramvajový vůz ev. č. 5602 (*podle obrázku na orientačním prvku*) (*spolu s dalšími vozy viz též sluníčko*)

měšťák

městský policista

metrák (= krtek 2.)

pracovník metra

mevro

tramvajový motorový jednosměrný dvounápravový třídvéřový vůz z řady ev. č. 3069 – 3098 (*podle Mezinárodní výstavy rozhlasu v době jejíhož konání byly vozy zařazeny do provozu, použ. od roku 1948*)

mikrofónkář (= lékárník)

výdejce vozových lékárníček, mikrofonů a dalších vozových náležitostí ve vozovně

místák

místový kilometr

moc

1. mechanizované odbavování cestujících (*ze zkratky*)
2. zařízení pro samočinné zavření dveří autobusů po několika sekundách znění výstražného akustického znamení (*zavedeno v rámci mechanizovaného odbavování cestujících*)

modrák

1. tramvajový vůz typu T4 ev. č. 5500 s modrým nátěrem, později i upravené vozy T3 ev. č. 5601 a 5602
2. (= céčko 1.): autobus Karosa C734 (*podle původního modrého nátěru této typové řady*)

modrej pupek (= autobusák 1., = bošák 2., = gumák 2. = gumař)

řidič autobusu (*použ. v minulosti pracovníky el. drah*)

modrý

poslední večerní vlak na lince (*býval označen modrým světlem; zan.*)

– **být modrý**: mít službu na posledním spoji linky

modrý autobus

autobusová linka nebo autobus ČSAD (*zan.*)

mont'ák (= šibenice, = věž 2.)

montážní vůz pro stavbu, údržbu a opravy troleje (*použ. pracovníky vrchního vedení*)

most'ák

trolejbus typu T400 z řady ev. č. 9462–9469 (*odkoupený od DP Most; použ. v letech 1959–1970*)

motorovka

motorová odlehčovací brzda autobusů

mrtvá žena

1. bezpečnostní spínač v pokladně průvodčího u prvních vozů TI (*zan.*)
2. tlačítko nouzové brzdy vozů T3 (*málo užívaný výraz, zan.*)

mrtvák (= mrtvola 1., = mrtvý muž)

bezpečnostní pedál vozů typu TI (*použ. na začátku 50. let*)

mrtvola

1. (= mrtvák, = mrtvý muž) bezpečnostní pedál u prvních vozů typu TI
2. bezpečnostní spínač vozů typu T3
3. tramvajový vůz s neprovozuschopnými brzdami

mrtvý muž (= mrtvák, = mrtvola 1.)

bezpečnostní pedál vozů typu TI (*použ. na začátku 50. let*)

mufka, muvka

motorový vozík pro údržbové práce v metru a na tramvajových tratích (*ze zkratky MUV – motorový univerzální vozík*)

mundúr

služební stejnokroj

muž – viz **mrtvý muž**

myčák, myčka

mycí rám

mydlit to (= solit to)

jet rychle

mypol

řídící, odbavovací a informační systém vozidel (*podle dřívějšího výrobce, přežívá i pro novější zařízení*)

na blikáčku

provoz světelného signalizačního zařízení jen s přerušovaným žlutým světlem

naboso

jednoduchá konstrukce tramvajové trati téměř bez podkladních vrstev

nádraží

odstavné koleje ve vozovně Hloubětín

– **poslat na nádraží**: deponovat vůz na odstavné koleje (*ve voz. Hloubětín*)

nádvorní, nádvorník

pomocník výpravčího, sledující výjezd a zatahování vlaků ve vozovně (*na „dvoře“ vozovny*)

nafoukat

naplnit brzdové vzduchojemy vozidla

naházet

přestavením výhybek nastavit jízdní cestu v kolejové harfě vozovny

nahodit tyč (= dát světlo)

provést spojení vlečného vozu tramvaje s motorovým nebo předcházejícím vlečným vozem vodi-vou tyčí

nahození

1. zapnutí řídicích obvodů tramvajových vozů T
2. uvedení v činnost motoru autobusu

náhradka (= ixka 1.)

náhradní doprava, linka náhradní dopravy

nakat

setrvačný pohyb vozu metra po vypnutí trakčních obvodů (*snad z ruského katať'sja = jezdit*)

nákladovka

1. středisko nákladové dopravy
2. sídlo střediska nákladové dopravy (bývalá karlínská vozovna)

nálepka – viz **dálniční nálepka**

nalinkovat, nalajnovat (= dělat (udělat) výhybky, = vohnout 1.)

přestavit jazyky výhybky do žádaného směru

namalovat

1. (= napsat) vyplnit a odevzdat služební hlášení
– **namaluju tě:** výhrůžka napsáním služebního hlášení pro porušení předpisů
2. zkonstruovat linkový grafikon

napálený zrychlovač

zrychlovač s tepelně deformovanými odporovými pásky nebo přitavenými palci

napálit kontrolér, napálit regulátor

špatným řazením jednotlivých stupňů způsobit opálení kontaktů kontroléru

– **napálit 1. stupeň** (4. brzdu, atd.): způsobit opálení kontaktů příslušné polohy kontroléru

napsat (někoho) (= namalovat 1.)

vyplnit a odevzdat služební hlášení

nárazník (= kupl, kuple)

spřáhlo (*dříve oficiální název*)

narovnat

přestavit jazyky výhybky do přímého směru

nástavec

krátká doplňková služba po službě pravidelné (*použ. v provozu tramvaji*)

naťuknout zrychlovač (= odkopnout čelisti)

mírně a krátce sešlápnout pedál zrychlovače vozu T

naviják (= dražna)

nástroj pro zatočení příčného trolejového drátu (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

nebe – viz **čisté nebe**

nehod'ák

nehodový oddíl dispečinku

nehodář

řidič, který zavinil více dopravních nehod

nejdou světla, světýlka

na křižovatce nefunguje programová světelná signalizace – světla nesvítí vůbec nebo svítí jen přerušovaná žlutá

nízká podlaha

1. (= agora, = angorák) nízkopodlažní autobus Renault Karosa City bus *(v počátcích provozu těchto prvních nízkopodlažních vozidel)*
2. (každé) nízkopodlažní vozidlo *(opakem je „vysoká podlaha“)*

nízkopodlažka

nízkopodlažní tramvaj typu RT6N

noc

noční služba

- **jít na noc:** nastupovat na noční službu
- **mít noc:** mít noční službu

nočník

kulatá nástřešní svítlna pro označení číslem linky na dvounápravových motorových vozech nebo obdobná výstražná svítlna na vlečných vozech tramvají *(použ. v letech 1908–1974)*

noha – viz **těžká noha**

noty

1. dispečerský jízdní řád *(pův. použ. pouze v tomto smyslu)*
2. (= vozák 1.) vozový jízdní řád v povrchové dopravě
3. (= sešiták) sešitový jízdní řád v metru

nouzák, nouzáky

1. nouzové osvětlení tramvají nebo metra
2. nouzový východ ze stanice metra

nůžky

část pantografového sběrače proudu

občankář, občanka (= zdarmáč)

cestující nad 70 roků věku, používající městskou dopravu bezplatně *(po předložení občanského průkazu)*

oběd

zákonná přestávka na konečné zastávce nebo ve vozovně (v poledních hodinách)

oblast'ák

oblastní dispečer

oblíknout (= ustrojit)

vybavit vůz předepsanými vnějšími náležitostmi – tabulkami s číslem linky a směrovými tabulkami

oblouk – viz **přidržet oblouk, přikrýt oblouk, vymést oblouk**

obout mašinu, vůz

nesprávným brzděním vytvořit na kolech drážního vozidla rovné plochy *(jejich následkem „vůz dupe“; „mašina“ použ. v metru, „vůz“ u metra i tramvají)*

Octárna, na Octárně

křižovatka ulic Patočkova × Střešovická *(podle bývalé usedlosti)*

oči – viz **kočičí oči**

očníčák

laminátový izolátor se dvěma oky *(použ. pracovníky trakčního vedení)*

odkopnout čelisti (= nat'uknout zrychlovač)

mírně a krátce sešlápnout pedál zrychlovače vozu T *(přestane působit čelistová brzda)*

odpípnout (= pípnout)

odbavit (se) bezkontaktně předplatní jízdenkou na příměstských linkách

odřené bláto

drobná nehoda s minimální škodou

odstavit za prkna

deponovat vůz (vlak) na odstavné koleje ve vozovně Hloubětín (*použ. do rekonstrukce kolejiště kolem roku 1990*)

odstavit za zed'

deponovat soupravu metra na konec kolejí na konečné (*končí zdi*)

odstaničování

odbavení vozu (vlaku) ze zastávky (stanice)

odstředivka

odstředivý čistič oleje u autobusů ŠM 11

odzvonic

dát návěst k odjezdu ze zastávky

– **odzvonic křižovatku:** dát návěst k odjezdu omylem při zastavení vlaku před křižovatkou

ofeňák (= letňák)

otevřený tramvajový vůz (*z němčiny, použ. v době jejich provozu*)

ofučna

šachta na čištění stykačových skříní (*použ. ve vozovně Hloubětín; čištění se provádí stlačeným vzduchem*)

ochrana

1. dřevěné lišty na boku starých tramvajových vozů chránící před možností pádu pod kola vozu z boku

2. (= maxák, maxík): 2.1. nadproudové (maximální) relé, 2.2. tlačítko maximálního relé tramvají typu T

3. (= košťata) zařízení na tramvajovém motorovém voze, sloužící k ochraně povalených osob před přejetím

4. čelní ochranný rám na tramvajích

oko

traťová značka „Označení bodu zastavení“ v metru

okovaná čepice, okovaná hlava – viz **vokovaná čepice**

oplén

nákladní vlečný kolejový vůz nebo podvozeksloužící k přepravě dlouhých předmětů

oranžový expres (= mandelinka 2., = pomeranč, = žluták)

autobus Škoda 706 RTO používaný jako manipulační vůz nebo pojízdná dílna (*s oranžovým nátěrem, použ. v 70. letech*)

orientace

označení vozu číslem linky, směrovými tabulemi atd.

Orionka

objekt bývalé vozovny tramvají na Královských Vinohradech (*podle již neexistující významné továrny v blízkosti; v DPP použ. prakticky oficiálně*)

osmička (= škodovka)

trolejbus Škoda 8Tr (*použ. v provozu trolejbusů*)

pacičkáč

trolejbus Tatra 1. a 2. série (*zan.*)

pacifik, pacifinda, pacifická dráha (= kréta)

1. tramvajová trať, resp. linka Malostranské nám. – Uranie (*použ v 10. letech 20. stol. a zřejmě spíše cestujícími*)

2. tramvajová linka č. 24 v trase Zahradní Město – Hostivař (*málo použ. výraz v letech 1954–1955*)

pakl (= balík)

velké množství cestujících

Palma

stanice či zastávka Palmovka

pakny

brzdové čelisti autobusů

pamíčko

magnetofonový hlásič zastávek (*ze zkratky poloautomatický magnetofonový informátor, zan.*)

panák

zábrana proti vjezdu automobilů na tramvajových kolejích

pantáta

šafář ve vozovně koňky

pantograf, pant'ák

pantografový sběrač proudu

– **udělat pantograf, utrhnout pantograf**: poškodit pantografový sběrač

– **ušatý pantograf, rohatý pantograf**: typy pantografových sběračů

papíry

řidičský průkaz

– **sebrat papíry**: odebrat řidičský průkaz

papoušek

rekonstruovaný tramvajový vůz T3 ev. č. 8200 (*měl barevný, modrozlutý nátěr*)

paprikáš (= čabajka, = harmonika, = housenka 2., = ištván, = klobása, = kloubák 3., = maďar)

kloubový autobus Ikarus 280 (*podle barvy a provenience*)

paráda

1. (= druhá poloha) jízda s paralelně zařazenými trakčními motory u starých vozů tramvají (*použ. méně často*)

2. jízda na nejvyšší jízdní stupeň u starých tramvají

– **jet na parádu** (= dát kliku na břicho – viz **klika**): jet s tramvají nejvyšší rychlostí

part'ák

1. spolupracovník téže osádky vlaku (vozu) (*zan.*)

2. střídající řidič (*použ. v provozu autobusů, kde jsou řidičům přidělena stabilně určitá vozidla*)

parte

1. dřívější volná jízdenka zaměstnanců Dopravního podniku (*měla tmavě modré okraje; zan.*)

2. formát zastávkového jízdního řádu (*použ. v 90. letech; měl tučně orámovaný text*)

pásmo

kupón předplatní jízdenky PID pro vnější tarifní pásma (*doloženo ve spojení koupit pásma*)

past'ák

ubytovna zaměstnanců DPP

patnáctka

tramvaj Škoda 15T

pávčata

prototypy jednosměrných vozů 3005–3008 (*použ. v době provozu tramvají s tyčovými sběrači; zan.*)

pavouk

1. trolejová výhybka nebo křížení (*použ. v době provozu tramvají s tyčovými sběrači*)
2. madlo na zadní plošině vozů T3SU

péháčko

vývody vypínače typu PHC v měnících

penál

schrána na osoby usmrcené při dopravních nehodách (*použ. zejména na dispečincích*)

pendrek

1. (= pravítko, = tágo) stavěcí klíč na přestavování jazyků výhybek (*použ. málo často*)
2. směrovka dopravních policistů při řízení silničního provozu
– **vzít na pendrek** (= vzít na ruku, vzít do ruky 1.) řídit silniční provoz pokyny paží
3. gumokovová vložka tyčového sběrače mezi tyčí a sběrací hlavicí (*zan.*)

pentagon

vlak metra (jedoucí do depa Hostivař) určený jen k přepravě zaměstnanců DPP (*použ. před zahájením pravidelného provozu v úseku Skalka – Depo Hostivař*)

pentlák

kartogram zatížení (*z poloofic. výrazu pentlogram*)

perioda

pravidelná zdravotní prohlídka, kterou musí absolvovat někteří provozní pracovníci

peron

nástupiště stanice metra

pérovky, pérové výhybky

zajišťovací výhybky

pěšák

pracovník útvaru dopravní kontroly, vykonávající kontrolu techniky jízdy řidiče na voze

pětitisícovák

autobus typu ŠM 11 z řady evidenčních čísel 5001–5999

petrvajtka (= lasička 2., = ponorka)

tramvajový motorový jednosměrný dvounápravový dvoudveřový vůz (*dle jména Peter Witt – americký konstruktér vozů, které byly vzorem pro tyto vozy u nás; použ v začátcích provozu tj. po roce 1936*)

piáno (= brian)

tlačítkový spínač u autobusů ŠM11 (*tlačítka připomínají klávesy*)

pidová linka

1. (= třístovka) příměstská linka systému pražské integrované dopravy (PID)
2. (= čtyřstovka) mimoměstská linka systému PID
3. autobusová linka PID provozovaná jiným dopravcem, než DPP (*použ. v DPP*)

pígl

kabelové přemostění trolejového rozvětvení (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

píchnout (= štípnout)

kleštěmi označit potřebné údaje na jízdence

pingl

pomocník strojvedoucího metra (*zan.*)

pípáček

čidlo kontrolního bodu tramvají (*po projetí kolem čidla odešle vozové zařízení radiový signál, doprovázený pípnutím*)

pípátko

akustický naváděcí prvek v metru pro nevidomé

pípnout (= odpípnout)

odbavit (se) bezkontaktně předplatní jízdenkou na příměstských autobusových linkách (*po přiložení jízdenky odbavovací zařízení vydá krátký vysoký zvuk*)

písek – viz **šlápnout na písek**

pískar

pracovník, který ve vozovně doplňuje do vozových zásobníků písek

pískovna, pískárna

místnost na uskladnění suchého písku do pískovačů tramvají

pistole

součást pro upevnění troleje (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

plácačka (= pohotovka)

ruční návěst „Pohotovi k odjezdu“ v metru

placka

1. (= madona, = železo 2.) odznak pracovníka přepravní kontroly
2. odznak na služební čepici provozních pracovníků

plachta

denní přehled provozu (*použ. zejména na dispečincích*)

plachták

dvounápravový vlečný vůz (typu „**vamberák**“) s vyjímatelnými okny, v létě nahrazovanými plachtami

plecháč

tramvajový vlečný vůz ev. č. 805 – 1219 (*první tramvajové vozy s celokovovou vozovou skříní; použ od r. 1935*)

plechovka

vůz metra pro přepravu cestujících (*použ. v metru*)

plivátko

násypka ručního sypače písku u starého motorového vozu tramvají

plocha

odstavná plocha autobusů mimo vlastní objekt garáží

plyňák

autobus s pohonem na zemní plyn

pobřežní hlídka

tramvajová linka č. 28 v trase Nádraží Smíchov – Nádraží Braník (*použ v letech 1974–1978*)

pobyt (= čekačka)

čekací doba na konečných zastávkách nebo v nočním provozu v přestupních uzlech

podhoz, podhození

přestavení výhybky pod jedoucím vozem – následkem je obvykle vykolejení

podkoní

traťový dispečer, konající službu u Muzea (*u sochy sv. Václava; zan.*)

podkova

1. udržování dopravy mezi dvěma okrajovými blízkými konečnými zastávkami (*podle tvaru trasy linky*)

2. třmínek pro spojení příčného trolejového drátu s izolátorem (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

podlaha – viz **nízká podlaha**

podojit

1. zapnout tepelnou ochranu obvodu přestavování výhybek u tramvají TI (*zan.*),

2. **podojit (soupravu)** odvzdušnit pneumatickou brzdu u vozu metra (*děje se zatažením za táhlo pod vozem*)

podolský výtah

autobusová linka č. 148 v trase Podolská vodárna – Kavčí hory

podrážka

pomocná část troleje, připevněná k troleji v místě poškození (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

podržet světla

při ručním řízení světelné signalizace ponechání návěsti volno ve směru jedoucí tramvaje nebo autobusu

podvozek – viz **falešný podvozek, jalový podvozek**

pohotovka (= plácačka)

ruční návěst „Pohotovi k odjezdu“ v metru

pohotovost (= základna)

sídlo dopravních dispečinků (*dř. ofic. dopravní pohotovosti; zan.*)

Pochcání

stanice metra Pražského povstání

pojezd

pojízdná měnírna

poklasný (= dozorce, = hajnej 1., = pozorka, = zlatá šňůra, = starej 2., = vokovaná hlava 1., = vokovaná čepice 1.)

traťový dispečer (*zan.*)

pokuta

přirážka k jízdnému (*dř. ofic. název*)

policajt

1. námezník

2. gumový kužel pro vyznačení jízdních pruhů

3. (= bonzák, = bonzáček) řídicí systém tramvají DORIS (*sleduje jízdu vlaků ve vztahu k jízdnímu řádu*)

policajtka (= tébézetka)

technicko bezpečnostní zkouška vozu (*dříve ofic. technicko policejní zkouška*)

poloangličan (= půlangličan)
jednoduchá křížovatková výhybka

poloha

způsob aktuálního zařazení trakčních motorů u starých tramvajových vozů

- **první poloha:** sériově zařazené motory
- **druhá poloha** (= paráda 1.): paralelně zařazené motory

pomeranč (= mandelinka 2., = oranžový expres, = žluták)

autobus Škoda 706 RTO používaný jako manipulační vůz nebo pojízdná dílna (*s oranžovým nátěrem, použ. v 70. letech*)

ponorka (= lasička 2., = petrvajtka)

tramvajový motorový jednosměrný dvounápravový dvoudveřový vůz ev. č. 3005 až 3068

popelnice (= hadr, = kýbl, = šunka, = vrak)

vůz ve špatném technickém stavu

poplach

nehodový telefon dopravního dispečinku (*zan.*)

porcelánky

pevné kontakty ve skříní výhybkového přestavníku (*základem kontaktu je porcelánové tělísko; použ. pracovníky trakčního vedení*)

porsche (= čtrnáctka, = vetřelec)

tramvaj Škoda 14T (*podle společnosti Porsche Design Group, která navrhla design vozu*)

pořadí

1. pořadové číslo
2. tabulka s označením pořadového čísla

posmrkaná kolej (= černá kolej, = jedovatá kolej, = špatná kolej)

kluzká kolej, na které hrozí zvýšené nebezpečí smyku

posraná rokle

místo, kde byla umístěna pojízdná měnírna Dejvice (v dnešní Svatovítské ulici u mostu přes železniční trať pod svahem při zdi vojenských zásobáren) (*dolož, v letech 1967–1980*)

povalení

nehoda, při níž se střetlo vozidlo MHD s chodcem

povřísko

zlatá šňůra na čepici dispečera (*zan.*)

pozorka (= dozorce, = hajnej 1., = poklasný, = zlatá šňůra, = starej 2., = vokovaná hlava 1., = vokovaná čepice 1.)

traťový dispečer (*zan.*)

pracák

pracovní vůz (vlak)

pračka

trolejbus Praga TOT (*použ. do r. 1959*)

pragotron (= klapačka 2.)

směrová orientační tabule některých vozů KT8D5 (*podle názvu výrobce*)

pragovák

kontrolér typu Praga

prase – viz **červené prase**

prásknutí

nadjetí jízdního řádu

pravítko (= pendrek 1., = tágo)

stavěcí klíč na přestavování jazyků výhybek

prcek

vlečný vůz rekonstruovaný z malého zavřeného vozu koňky

prdel

1. zadní část vozu (*viz též sestava PX*)

2. odlehlé místo (zastávka) v dopravní síti

primátorka (= sluníčko 1., = terezka 1.)

tramvajový motorový vůz ev. č. 200 (*podle použití vozu při slavnostních příležitostech, kterých se zúčastňoval i primátor*)

prkna – viz **odstavit za prkna**

probíječka

trolejbus s porušenou izolací

procentář (= limitář)

řidič, jezdící opožděně s cílem, aby průvodčí prodali co nejvíce jízdenek (*použ. v 50. letech*)

projebátor (= cvakátko)

mechanický označovací strojek

proklad

konstrukce jízdního řádu s časovým proložením spojů více linek ve společném úseku

protiparta

střídající osádka téhož tramvajového vlaku (*použ. do r. 1974*)

provaz – viz **házecí provaz**

provozák

pracovník provozu (*použ. hlavně neprovozními zaměstnanci*)

prsa

1. vnější obranný čelní rám na motorových vozech tramvají

2. vypouklé reliéfní obklady staničních tunelů na trase A (I.A, II.A) metra (*viz též antiprsa*)

průvodka

služba průvodčího (*použ. do r. 1974*)

– **mít průvodku**: vykonávat službu průvodčího

průzkumák

první vlak metra (bez cestujících), jedoucí po přepravní výluce

přejezd

1. zabezpečení provozu na více linkách v průběhu dne jedním vozidlem, též jízda vozu mezi dvěma linkami, též manipulační jízda vozu bez cestujících

2. kolejová spojka (kolejové zařízení složené ze dvou výhybek k přejetí na jinou kolej) (*dř. oficiální název*)

– **křížový přejezd**: dvojitá kolejová spojka

překramlovat – viz **kramle**

přenoska

přenosná předplatní časová jízdenka bez osobních údajů

přepavní substrát (= kaštani, = smetáci)

cestující (*původně neutrální odborný termín, nyní ale provozními zaměstnanci široce používán jako negativně citově zabarvený slangový výraz*)

převlíknout

změnit označení vozu číslem linky a směrovými tabulemi

přibít vůz

prudce zabrzdít (u tramvají elektromagnetickou brzdou)

příčňák

příčný závěsný drát trolejového vedení

přidržet (přikrýt) oblouk

při odbočování ve směru přednosti v jízdě umožnit pomalou jízdou (zastavením) jízdu protijedoucí tramvaji, vyjíždějící z vedlejšího směru

přívodka

napájecí (přívodní) kolejnice metra

pták

pružný závěs troleje (*tvarem připomíná roztažená ptačí křídla; použ. pracovníky trakčního vedení*)

půlangličan (= poloangličan)

jednoduchá křižovatková výhybka

půlkolo

jízda vlaku (vozu) mezi dvěma konečnými zastávkami

půlnakál

poloviční intenzita světla kontroly všeobecné poruchy na stanovišti strojvedoucího metra (*z ruského nakal = žhavení, svit*)

puntíky (= čočky 1., = kuličky, = koule 1.)

návěstidla pro tramvajový provoz

pupek – viz **modrej pupek**, jet s klikou na pupku – viz **klika**

pustit topení

v konečné zastávce odklopit poklop v podlaze starých tramvajových motorových vozů (od rozpálených odporníků stoupal teplý vzduch do vnitřku vozu, kde se mohla ohřát vlaková četa)

pyšelák

autobusová linka PID jedoucí do Pyšel (č. 337)

ráčna

mechanická ruční brzda autobusů a trolejbusů (*viz též **zaráčnovat***)

rámusák

1. provizorní silniční most u přestavovaného mostu Barikádníků (*v 70. letech*)

2. dlouhodobě provizorní tramvajový most na trati Partyzánská – Trojská

regulátor

kontrolér (*dř. oficiální název, jako slangový do 60. let*)

regulátorista

pracovník provádějící údržbu kontrolérů

rejka (= zebra)

návěst „Zastavení čela prvního vozu“ ve stanici metra

reklama, reklamák

reklamní tramvajový vůz

remíza

vozovna tramvají (*dř. oficiální název, dlouho přežíval i po zavedení nového názvu*)

revezka (= hybžon)

klíč k volbě směru jízdy a odemčení páky řídicího kontroléru vozu metra

revizor (= buřinka)

přepravní kontrolor (*dř. oficiální název*)

režijka

předplatní jízdenka zaměstnanců Dopravního podniku (*z železničního slangu, tam dříve jízdenka za tzv. „režijní jízdné“*)

rito

zvláštní jízda autobusu

– **dostat rito**: jet zvláštní jízdu

rohatý pantograf

typ pantografového sběrače

rokle – viz **posraná rokle**

roleta

směrová orientační tabule některých vozů KT8D5

rolna (= klacek 1., = kladka)

tyčový kladkový sběrač proudu u tramvají

rondel (= kulaťák 2.)

křižovatka s kruhovým objezdem, dř. nejčastěji tehdejší křižovatka ulic Fučíkova × Kbelská

ropid'ák

zaměstnanec organizace ROPID

roura (= díra 2., = kanál 2., = krtek 1., = trubka)

metro (*použ. spíše cestujícími*)

rozjezdy

výpravný jízdní řád (*podle něho vyjíždějí – „rozjíždějí se“ – vlaky [vozy] z vozovny*)

rozkaz

pravidelné hromadné seznámení dispečerů s operativními úkoly prováděné před nástupem určitých služeb

roztočení, roztočit

způsob provozu nebo konstrukce jízdního řádu bez vyrovnávacích časů (s využitím minimálních obrátových dob) na konečných zastávkách

roztrhnout dveře

násilím otevřít dveře

ruka – viz **jet na ruku, vzít na ruku**

ruličky

mince zabalené po 50 kusech (*použ. do r. 1974*)

rumuni

autobusy typu Škoda 706 RTO z řady ev. č. 4331–4411 (*určené původně pro export do Rumunska; použ. od r. 1964 do jejich vyřazení*)

runda

linka č. 13 v trase Ryšánka – Muzeum (*podle okružního [„dokola“] ukončení u Muzea objezdem Sokolská – Škrétova; použ. v letech 1938–1943*)

rusák (= dlouhý týden, = bláznivý týden)

v rozložení směn provozních pracovníků pět dvanáctihodinových služeb v průběhu sedmi kalendářních dnů (*použ. na metru*)

Rustonka

dřívější objekt Dopravního podniku na Sokolovské ul. v Karlíně (*dř. Rustonova strojírna*)

rychlokvaška

absolvent kurzu řidičů skupiny D u autobusů, který neměl předepsanou praxi řízení ve skupině C a na základě udělené výjimky na něm nebyla vyžadována (*zan.*)

řidička

služba řidiče (*použ. u tramvají; zan.*)

– **mít řidičku**: vykonávat službu řidiče,

– **sundat z řidičky** (= sundat z vozu): z trestu zakázat výkon služby řidiče

říman

1. (= áčko) druhý vlečný vůz u třívozových tramvajových vlaků (*použ. pravděpodobně jen v některých vozovkách, do r. 1974*)

2. jeden směr tramvajové linky č. 2 v době, kdy byla provozována jako okružní (vozy *značeny římskými pořadovými čísly, použ. do r. 1961*)

sahara

1. autobusy typu Škoda 706 RTO ev. č. 4214–4217 (*určené původně pro export do Alžíru, speciálně upravené pro provoz v tropických podmínkách; použ. v letech 1960–1973*)

2. zvláštní přídavný ofukovač předních oken u autobusů RTO z řady ev. č. 4127 – 4411 (*použ. od r. 1959 do vyřazení*)

salón

1. tramvajové vozy ev. č. 193, 200 a 276 (*použ. na začátku 20. století*)

2. prostor pro cestující ve vozech metra, nověji i tramvají

samochod

jízda vlaku metra při poruše řídicích obvodů

sáně – viz **Leninovy sáně**

sanitka

autobusová linka č. 167 (*jezdící k motolské nemocnici, použ. jen v garážích Dejvice*)

sčítač

pracovník provádějící přepravní průzkum

sedlák

porcelánový izolátor s dvěma ocelovými pásky (*použ. pracovníky trakčního vedení; zan.*)

sejmout (= sesadit, = sundat)

z trestu zakázat výkon služby

sekce (= uzel)

úsekový dělič trolejového vedení, též křížení záporného pólu trolejbusové troleje s trolejí tramvajovou (*dř. ofic. sekční dělič*)

– **přeříznout (říznout) sekci**, = **sežrat sekci**, = **rozsvítit sekci**: projet úsekový dělič s odběrem proudu (*projeví se elektrickým obloukem mezi sběračem a trolejí*)

– **zůstat viset na sekci**: zastavit vůz tak, že sběrač zůstane na úsekovém děliči (vůz potom nutno odtlačit)

– **výhybková sekce**: izolovaný ovládací kontakt elektromagnetického přestavníku (*zan.*)

série

1. (= první poloha) jízda se sériově zařazenými trakčními motory u starých tramvajových vozů

2. – **nesvíti (jedna) série**: u starých tramvají závada v jednom osvětlovacím obvodu (*zan.*)

sesadit (= sejmut, = sundat)

z trestu zakázat výkon služby

sestava PX

spojení dvou tramvajových vozů řady T zadními čely, čímž vznikne improvizovaná obousměrná souprava (*ze slovní a grafické hříčky „prdelema xobě“ [k sobě]*)

sešit'ák (= noty 3.)

sešitový jízdní řád metra

sešněrovaný jízdní řád

jízdní řád sestavený bez časových rezerv

sezabijka

1. svislá tyč na plošinách některých dvounápravových vlečných vozů

2. (= babolam) tyč (madlo) umístěná uprostřed schodů prvních dveří některých vozů T3SUCS

schody

obrubník (*použ. málo často*)

sibiřanka (= esůčko, = sůčko, = union, unionka 2.)

tramvajový vůz T3SU a T3SUCS (*typově shodný s vozy pro export do býv. SSSR; málo užívaný výraz, zan.*)

sichrák

pojistný tlakový ventil v napájecím potrubí vozů metra

sing-sing

střední hala bývalé Ústřední budovy Elektrických podniků v Holešovicích (*podle galerií a přehledného uspořádání; zan.*)

sirotčinec

objekt na tř. M. Horákové u ul. U Brusnice (*býv. sirotčinec arcivévodkyně Gisely; použ. např. ve spojení „odbočit u sirotčince“*)

sít'ovka

celosít'ová předplatní jízdenka

sjetý zadek

opotřebované obložení zadní nápravy autobusů

skleník

trolejbus Tatra T401 ev. č. 461 (*vůz měl části střechy prosklené; použ. v letech 1958–1960*)

sklouznout se (= chytit smyk)

dostat smyk

skluzu

výměnné pólové nástavce (skluzová železa) elektromagnetických brzd

skoba

autostop metra (*podle tvaru stabilní části*)

skokan

1. cestující vyskakující za jízdy z tramvaje (*zan.*)
2. sebevrah v metru

skouknout

překontrolovat vůz po opravě

slepá kolej (= šturc 2.)

kusá kolej

slepičárna (= cédéčko 2.)

budova centrálního dispečinku městské dopravy (*podle někdejšího dopravního ředitele Ing. Slepíčky; zan.*)

sluníčko (= primátorka, = terezka 1.)

1. tramvajový motorový vůz ev. č. 200 (*použ. v době, kdy byl využíván jako vůz pro jízdy mateřských škol a místo číslem linky byl označen obrázkem sluníčka*)
2. tramvajové vozy ev. č. 5500, 5601, 5602 (*použ. v době, kdy byly využívány pro zvláštní jízdy*)(viz též **měsíček**)

služebák

služební vůz, nejčastěji pro svoz zaměstnanců do vozovny nebo garáže

– **mít služebák:** vykonávat službu řidiče služebního vozu

směňák

dozorčí směny trati metra, směnový mistr

smetáci (= kaštani, = přepravní substrát)

cestující

smeták

zametací vůz vybavený rotačním kartáčem (*zan.*)

Smícháč

stanice či zastávka Smíchovské nádraží

smluvní hajzlík

zaměstnanec, který neměl definitivu (*použ. za I. republiky*)

smrt'ák

smrtelný úraz

smyčka blbosti

1. zajižďka linky s návratem na stejné místo
2. nelogická trasa linky

smyk – viz **chytit smyk, sklouznout se, vůz jde do smyku**

solit to (= mydlit to)

jet rychle

sólo

1. (= šiml 2.) samostatný motorový tramvajový vůz
2. jednočlankový autobus (autobus standardní délky)

soráč

autobus SOR

souhrňák

souhrnný jízdní řád složený z jízdních řádů více linek

spartakiádní interval

nízký traťový interval (*v dobách konání spartakiád byly na linkách vedených ke stadiónu dosahovány extrémně nízké intervaly následných jízd*)

spodkař

pracovník provádějící údržbu spodku starých tramvají

srdce

srdcovka

srovnávák

srovnávací jízdní řád (k porovnání dvou jízdních řádů)

stanicování, staničení

zastavování ve stanicích (zastávkách)

starej

1. výpravčí

2. (= dozorce, = hajnej 1., = poklasný, = pozorka, = zlatá šňůra, = vokovaná hlava 1., = vokovaná čepice 1.) traťový dispečer

3. (každý) nadřízený

starý jednosměrák – viz **jednosměrák**

stát za klikama

řídít starý tramvajový vůz

stlačená tma

nekvalitní materiál výměnných smykadlových vložek tyčových sběračů tramvají (*použ. do začátku 70. let*)

stínový spoj

posilový spoj neuvedený v jízdním řádu

stodola, stodolák

první série vlečných tramvajových vozů se středním vstupem ev. č. 1301–1310 (*zan.*)

stoják

výhybkářská služba na stanovišti, nevybaveném výhybkářskou budkou (*zan.*)

stolička

držadlo pro upevnění spřáhla u starých tramvajových vozů (sklopný U-profil na nosiči spřáhla) (*zan.*)

stovák

tramvajový čtyřnápravový vůz T3 z řady evidenčních čísel 6100–6199 (*použ. analogicky i pro další číselné řady – dvoustovák, třístovák, čtyřstovák a další*)

střadačka

střadačová brzda vozů metra

střelnice

návěst „Označení stanoviště předvěsti“ v metru (*podle vzhledu, připomíná střelecký terč*)

stříbrná čepice, stříbrná šňůra, stříbrné řídítko (= vokovaná hlava 2., = vokovaná čepice 2.)

řidič ve funkci staršího řidiče (*podle stříbrné šňůry na čepici*)

střídačka

střídací četa v metru

stříhoun (= letec)

rychle jezdící řidič

stupeň (**magnetový stupeň** – viz **magnety**)

sůčko (= esůčko, = sibiřanka, = union, unionka 2.)

tramvajový vůz T3SU a T3SUCS (*ze zkratky*)

sundat (= sesadit, = sejmout)

z trestu zakázat výkon služby

– **sundat z vozu** (= sundat z řidičky) zakázat výkon služby řidiče

sutka

střední údržba tramvajové tratě (*ze zkratky*)

svačina

zákonná přestávka na konečné zastávce (v délce alespoň 15 minut) v dopoledních hodinách (viz též **večeře**)

– **jet na svačinu**: jízda ke konečné zastávce, kde je plánována zákonná přestávka

– **mít svačinu ve vozovně (garáži)**: zákonná přestávka je připočítána ke skutečné pracovní době po jejím skončení

– **mít svačiny**, též **svačinář**: v provozu tramvají vykonávat službu řidiče, spočívající v krátkodobé náhradě jiného řidiče, čerpajícího zákonnou přestávku (*použ. ve vozovnách Strašnice a Žižkov*)

světlík (= budník 2., = holubník)

střešní nástavba u dvounápravových motorových vozů a vlečných vozů „**vamberák**“

světlo – viz **dát světlo, hodit si světla, nejdou světla, podržet světla**

svítit jak vánoční stromček

signalizovat více poruch světelnými návěstními prvky (*např. na panelu strojvedoucího metra, na stavědle metra, na dispečinku*)

svlíknout

sejmout z vozu tabulky s číslem linky a směrové tabulky

sypánek

problémový řidič (*použ. nadřízenými pracovníky u autobusů*)

šachovnice

čtvercová síť s čísly na jízdence pro jednotlivou jízdenku systému MOC

šajba

1. orientační tabulka na tramvajových vozech (*zan.*)

2. volant (*použ. málo často; z něm. die Scheibe – kotouč, terč*)

šaltovat

řadit převodové stupně (*z něm. schalten*)

šaltpáka

1. (= klacek 3.) řadící páka autobusů s ručním řazením

2. (= knipl 2.) řídící páka kontroléru vozů metra

šarabán

autokar typu Praga TOV s názvem Praha (*z franc. char a bancs = otevřený vůz se sedadly nebo lavicemi; zan.*)

šavle

pracovní trolejový kontakt pro ovládání elektromagnetických výhybek (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

šejdr

dělená směna, jejíž část se vykonává v ranní a část v odpoledních hodinách

– **převrácený šejdr**: dělená směna, jejíž část se vykonává v dopoledních a část v pozdních odpoledních hodinách

šejdrista

pracovník provozu, vykonávající jenom nebo převážně dělené směny

šéma, šemat

služební seznam stanic a ulic (*vzniklo nesprávným čtením slova schéma, schematismus; zan.*)

šemík (= ešemka, = šiml 3., = šumák)

autobus typu ŠM11

šestitisícovák

autobus (ŠM11) z řady evidenčních čísel 6000–6999

šibenice (= mont'ák, = věž 2.)

montážní vůz pro stavbu, údržbu a opravy troleje (*použ. pracovníky vrchního vedení*)

šicht'ák

rozpis směn (*použ. na metru*)

šiml

1. pracovní nebo služební tramvajový vůz (*jezdil bez linkového označení, tj. s bílou orientační tabulkou; zan.*)

2. (=sólo 1.) samostatný motorový tramvajový vůz (*zan.*)

3. (= ešemka, = šemík, = šumák) autobus typu ŠM11

šinkmajer

program na tvorbu jízdního řádu (*podle jména autora*)

šipky

výhybkové návěstidlo

škodovka (= osmička)

trolejbus Škoda 8Tr (*použ. v provozu trolejbusů*)

školák

školní spoj, školní linka

škrabáci

čističi kolejí (*použ. u koňky*)

škrábnout

přibrzdit vlak metra

šlapák

přestavěný vlečný vůz ev. č. 1465 (1581) s mechanickým ovládání dveří pedály (*v provozu 1956–1961*)

šlápnou na písek

použít nožní sypač písku u starých tramvají

šmergle

krátká a zakřivená komunikační spojka

šmodro

provizorní omotání příčného drátu (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

šnapr

závěra utažené brzdy (*zan.*)

šnirgl

část napájecího kabelu v blízkosti stožáru trakčního vedení

šňůra – viz **dlouhá šňůra, stříbrná šňůra, zlatá šňůra**

šoférka

starý typ služební čepice pracovníků trolejbusů a autobusů (*zan.*)

šochovcí, šoši

zaměstnanci firmy Šoch, zajišťující předprodej jízdenek (*zan.*)

šoupačka

doprava jedním obousměrným vozem tramvaji nebo jedním vlakem metra po jedné koleji v obou směrech

šotouš

osoba se silnou zálibou v dopravě, též osoba dopravu s oblibou fotografující

šourat se (= hrabat se, = táhnout se)

jet pomalu

špagát

provaz tyčového sběrače nebo pantografu

špalek

1. brzdová zdrž

2. (= čuba) zakládací klín pod kola vozidel

špatná kolej (= černá kolej, = jedovatá kolej, = posmrkaná kolej)

kluzká kolej, na které hrozí zvýšené nebezpečí smyku

špičkar

1. pracovník určený k údržbě výhybek

2. (= vekslar) výhybkář

špičky (= veksle)

výhybky

športka

označení služebního stáří na čepici (*bílými proužky, připomínajícími tvarem a velikostí cigaretu,*

športka – oblíbená značka cigaret; použ. před I. svět. válkou)

špule

elektromagnetický přestavník výhybky (*použ. pracovníky trakčního vedení, z něm.*)

špunt

skupina vlaků metra, vytvořená pro zajištění provozu nových souprav M1

– **jezdit špunt**: vykonávat službu strojvedoucího vlaku pro zajištění provozu nové soupravy M1

štafle

logo DP–Autobusy (*zač. 90. let, dle tvaru – písmeno A bez vodorovné čárky*)

štanga

tyč k odtlačování sběračů od přívodní kolejnice metra (*z ruštiny*)

šťára

revize jízenek

šťáva

elektrický proud

štípačky

kleště průvodčího (*použ. málo často, zan.*)

štípnout (= píchnout)

kleštěmi označit potřebné údaje na jízdence (*použ. do r. 1974*)

štítek (= karta)

provozní štítek

– **napsat štítek**: vyplnit provozní štítek

– **(nechat) prodloužit štítek**: při pozdějším dojetí do vozovny požádat výpravčího o provedení změny v počtu odpracovaných hodin

štrajcpan

břevno oddělující stání koně v remízách koňky (*zan.; v obdobném významu dosud používáno ve slangu koňářském*)

stříbrný šíp

zájezdový autobus Karosa LC 936 ev. č. 3189

stříhoun

rychle jezdící řidič

šturc

1. zarážedlo

2. (= slepá kolej) kusá kolej

šubelína, šubrlína, šumrlína

kolejová přesuvna v dílnách DPP v Rustonce

šukat tunel (= šukat díru)

vykonávat službu strojvedoucího metra

šumák (= ešemka, = šemík. = šiml 3.)

autobus typu ŠM11

šumperák (= erpěčko)

tramvajové vozy ev. č. od 8211, (*rekonstruované v podniku DMN PARS (nyní PARS Nova) Šumperk s. r. o.*)

šunka (= hadr, = kýbl, = popelnice, = vrak)

vůz ve špatném technickém stavu

šupna

nádoba na písek pro plnění pískovačů tramvají

švec (= tramvaják)

řidič tramvaje, přeneseně každý pracovník DP–Elektrické dráhy (*použ. hlavně pracovníky provozu autobusů*)

švéd'ák

typ závěsu pro kabel na příčný trolejový drát (*použ. pracovníky trakčního vedení, zan.*)

tágo (= pravítko, = pendrek 1.)

stavěcí klíč na přestavování jazyků výhybek

táhnout se (= hrabat se, = šourat se)

jet pomalu

tacháč

rychloměr (tachometr)

tébézetka (= policajtku)

technicko bezpečnostní zkouška vozu

téčko

tramvajový vůz řady T

– **horské téčko**: tramvajové vozy event. č. 6824 a 6839 upravené pro provoz na trati v Trojské ulici

téesák

izolátor se dvěma vidlicemi nebo oky (*použ. pracovníky trakčního vedení*)

tělečka

podvozek vozů metra (*z rus. tělega – vůz; zan.*)

teploměr

1. prvek informačního systému ve stanicích metra s grafickým vyznačením stanic na trase

2. boční směrová tabulka tramvají s výčtem zastávek (*použ. cca od r. 1995; připomíná stupnici teploměru*)

terečka (= primátorka, = sluníčko 1.)

1. tramvajový motorový vůz ev. č. 200 (*podle pojmenování ve filmu Pohádka o staré tramvaji natočeném v r. 1961*)

2. tramvajový vůz T3M

těšnov

úplná kolejová křižovatka (křížení a čtyři oblouky)

těžká noha

řízení s malým citem pro techniku jízdy

tlakáč (= atomová vrata, atomovky)

tlakový uzávěr stanice nebo tunelu metra

tma – viz **stlačená tma**

točit na trojúhelníku

obracet vlak (vůz) na kolejovém trojúhelníku nebo křižovatce, tj. s couváním

točna

otočné spojení částí vozidla u kloubových autobusů

topení – viz **pustit topení**

torpédo

typ vlečného vozu z řady ev. č. 623 – 692 (*podle zvláštního druhu střešních větráků; zan.*)

trakčák

trakční motor

traktor

1. speciální lokomotivy ev. č. 4071 a 4072 vzniklé přestavbou z obousměrných motorových vozů tramvají

2. lokomotiva dřívější řady T212 používaná v metru pro posun a pro služební a pracovní vlaky (*lokotraktor*)

tramvaják (= švec)

řidič nebo průvodčí tramvaje, přeneseně každý pracovník tramvají, u cestujících často každý pracovník DPP ve stejnokroji

tramvajenka (= legitimace, = lítačka 3.)

časová jízdenka

tranzistorka (= tyristor, tyristorák, tyristorka)

vůz typu T3M s tyristorovým ovládáním jízdy (*při jízdě vydává pískavé zvuky, „hraje“*)

trat'

linka (*dříve oficiální název, nesprávně přežíval řadu let*)

trat'ovák

zaměstnanec trat'ové služby metra

trojče

spřažená trojice tramvajových vozů T

trojúhelník

kolejový trojúhelník

– **udělat trojúhelník**: najetí tramvajových vlaků do (trojúhelníkové) křižovatky, kdy žádný nemůže pokračovat v jízdě původním směrem

– **falešný trojúhelník**: najetí tramvajových vlaků do krátké mezipřímé mezi dvěma kolejovými křižovatkami tak, že nemohou pokračovat ve svých směrech

trpaslík

trpasličí světelné návěstidlo v metru

trubka (= díra 2., = kanál 2., = krtek 1., = roura)

metro (*použ. spíše cestujícími*)

tržený spoj

spoj s delším pobytem v některé nácestné zastávce

tříprst'ák (= hajnej 2.)

strojvedoucí – instruktor v metru (*označen třemi hvězdičkami*)

třístovák

1. tramvajový dvounápravový vůz (nejčastěji) z řady evidenčních čísel 300 – 347 (*viz též dvoustovák*), někdy však z řady 348 – 358

2. trolejbus z číselné řady evidenčních čísel 325 – 393

3. tramvajový čtyřnápravový vůz z řady evidenčních čísel 6300–6399 (*viz též stovák, dvoustovák*)

třístovka (= pidová linka 1.)

příměstská autobusová linka (*linka číselné řady 300*)

tunel – viz **šukat tunel**

tuplák

1. dvojitá (nedělená) služba – obvykle ranní a odpolední

2. autobus se zdvojenými sedadly po levé straně používaný pro zájezdy (*zan.*)

3. dvojmontáž pneumatik na zadní nápravě autobusů

tůra (= kolo)

oběh vlaku (vozu) z jedné konečné zastávky na druhou a zpět (*z franc. tour – otočení, obrat, okružní cesta*)

tůrák

vlak (vůz) jezdící i v době dopoledního přepravního sedla

turecko

garáže autobusů Kačerov *(podle jména někdejšího vedoucího provozovna Turka; použ. v 70. letech)*

turniketák

dozorčí turniketů v metru

turnus (= diagram)

rozdělení směn provozních pracovníků

tyč – viz **nahodit tyč**

tyčka

známý, zpravidla však známá, stojící za řidičem a absolvující s ním část služby *(použ. pracovníky dopravní nebo přepravní kontroly)*

týden – viz **americký týden, bláznivý týden**

týdenka

týdenní jízdenka *(zan.)*

tykadla

zpětná zrcátka na vozu metra

tyristor, tyristorák, tyristorka (= tranzistorka)

vůz typu T3M s tyristorovým řízením trakčních obvodů

u hajzlu

zastávka tramvají Průběžná ve směru z centra *(u již zrušených veřejných záchodků)*

u hnoje

konečná zastávka linky č.104 Klukovice *(podle výrazně venkovského charakteru; do 70. let)*

účtenka

kartónek formátu přibližně A8 s předtištěným rastrem, sloužící jako rozpis jízdenek doplňovaný do tzv. konta průvodčího *(zan.)*

udělat výhybky (špičky, veksle) – viz **dělat výhybky**

udice

napájecí vlečný kabel v hale depa metra, sloužící k napájení soupravy při výjezdu

udírna (= lednička)

skříň pro zabezpečovací zařízení v rekonstruovaných vozech metra 81-71M *(podle rozměru a tvaru horní části, připomínající komínky)*

uhlíky

elektrografitové vložky do hlavic sběračů trolejbusů

uhři

řidiči (zaměstnanci) dopravce M. Uhra či společnosti Uher, s. r. o.

ucho

tramvajová linka č. 26 v době, kdy byla vypravována jako jediná linka se starými vlaky z vozovny Strašnice *(použ. ve vozovně Strašnice začátkem 70.let)*

ukončení na hrot

ukončení spojů linky s využitím minimálního obrátového času nebo průjezdné ukončení linky *(podle tvaru čáry na linkovém grafikonu)*

uličník

knižní plán města se seznamem (rejstříkem) ulic

union, unionka

1. motorový tramvajový vůz z řady ev. č. 58–61 (*podle typu motoru; zan.*)
2. (= esůčko, = sibiřanka, = sůčko) tramvajový vůz T3SU a T3SUCS (*z významu zkratky, SU=Sowiet Union*)

upadnutí

nehoda, při níž dojde ke zranění cestujícího v dopravním prostředku

úsesvéčko (= kasa 4.)

výdejní zařízení na jízdenky ve vozidlech příměstských autobusových linek (*ze zkratky typu – USV*)

ustlat si

upadnout po vyskočení z tramvaje

ustrojit (= oblíknout)

vybavit vůz předepsanými vnějšími náležitostmi – tabulkami s číslem linky a směrovými tabulkami

ušák

izolátor pro uchycení trolejového drátu (*prostor upevňovacích šroubů má tvar uší; použ. pracovníky trakčního vedení*)

ušatý pantograf

typ pantografového sběrače

uši

tlačítka pro otvírání dveří metra

uzel (= sekce)

úsekový dělič trolejového vedení

vagón – viz **cirkusácký vagón**

vajíčko (= malý vamberák)

vlečný vůz z řady ev. č. 623 – 692 (*podle oblejších tvarů proti předcházejícím; zan.*)

vál

pracovní plošina montážních vozů vrchního vedení

vamberák

typ vlečného vozu

– **malý vamberák**: vůz z řady ev. č. 623 – 692

– **velký vamberák**: vůz z řady ev. č. 596 – 615

– **vamberák s holubníkem, s budníkem, krátký vamberák**: vůz z řady ev. č. 708 – 767

vanička

přípravek pro jednoduché odpočítávání mincí průvodčími (*zan.*)

vata

časová rezerva umožňující nadjetí jízdního řádu

večeře

zákonná přestávka na konečné zastávce (v délce alespoň 15 minut) v odpoledních nebo večerních hodinách (viz též *svačina*)

– **jet na večeři**: jízda ke konečné zastávce, kde je plánována zákonná přestávka

– **mít večeři ve vozovně (garáži)**: zákonná přestávka je připočítána ke skutečné pracovní době po jejím skončení

vekslař (= špičkař 2.)

výhybkář

veksle (= špičky)
výhybky

velbloud

silniční nadjezd v pokračování Bubenské ul. nad železniční tratí Praha – Kladno

velký vamberák – viz **vamberák**

velký vůz

1. tramvajový motorový vůz s kolejnicovou brzdou (*zan.*)
2. vůz typu T3 (*použ. ve vozovných, kde byly deponovány vozy T1 i T3*)

větrník (= kolotoč 2., = vrtulník)

přepínač režimů jízdy zabezpečovacího zařízení MATRA vmetru

vetřelec (= čtrnátko, = porsche)

tramvaj Škoda 14T (*použ. jen zřídka v počátcích provozu*)

věž

1. ústřední stavědlo v depu metra
2. (= montáž, = šibenice) montážní vůz pro stavbu, údržbu a opravy troleje (*použ. pracovníky vrchního vedení*)
3. – viz **vzít na věž**

vítr – viz **vozit vítr**

vlásenka

oboustranná napájecí linka nebo linka jejíž trasa má diametrální charakter, ale její radiální větve jsou směrově blízké

vlašťovky

prostor obratových kolejí (91. a 92. kolej) a služebního nástupiště stanice metra Kačerov

vlečňák (= courák)

vlečný vůz u tramvají

- **koukat do vlečňáku** (= jet na kufru, = jet na kupli): jet v těsném závěsu za předcházející tramvají
- **dobírat (brát) vlečňáky**: připojovat vlečné vozy na trati
- **stahovat vlečňáky**: zvláštním motorovým vozem odtahovat do vozovny vlečné vozy, odpojené na trati

vložák (= ixka 3.)

1. vložený spoj na lince
2. přidaná (vložená) směna mimo pravidelný rozpis

voči

světla vlaku metra, většinou čelní

- **smutný voči**: koncová světla vlaku metra (*např. ve spojení „už viděl jen smutný voči“*)

vodotrysk

dopravní značka Příkazáný směr jízdy (vlevo a vpravo) (*podle tvaru šipek*)

vohnout

1. (= nalinkovat, = nalajnovat, = dělat [udělat] výhybky) přestavit jazyky výhybky do oblouku, též do žádaného směru
2. jet po jiné než předepsané trase
3. provést změnu trasy linky (*použ. pracovníky řídicích útvarů*)

vakno (= díra 1.)

neúměrně dlouhý interval mezi spoji, obvykle nepředpokládaný jízdním řádem

voko

tramvajová linka č.21, někdy i autobusová linka č. 121 (zde též **basvoko**)

– **vokatý voko**: 21. pořadí tramvajové linky 21 (*použ. ve vozovkách Pankrác a Žižkov, které toto pořadí vypravovaly v různých obdobích*)

vokovaná hlava, vokovaná čepice

1. (= dozorce, = hajnej 1., = poklasný, = pozorka, = zlatá šňůra, = starej 2.) traťový dispečer
2. (= stříbrná čepice, = stříbrné řídítko) řidič ve funkci staršího řidiče

volno – viz **jít z volna**

vopískovat

1. po drobné nehodě vyznačit konečné postavení vozidel obsypáním jejich obrysu pískem
2. odřít nebo promáčknot karosérii

vousatá (= fousáč, = fousek)

tramvajový vůz TII (*podle charakteristické ozdoby u čelního reflektoru; použ. v letech 1955–1963*)

vozák

1. (= noty 2.) vozový jízdní řád v povrchové dopravě
2. vozový kilometr

vozit vítr, vzduch (= jet jako lucerna)

jezdit s minimálně obsazeným vlakem (vozem)

vrak (= hadr, = kýbl, = popelnice, = šunka)

vůz ve špatném technickém stavu

vrána (= emko)

logo DP–Metro (*okřídlené písmeno M*)

vrata – viz **atomová vrata**

vrchnák

odpovědný zástupce provozu v metru (*dříve vrchní směnový mistr*)

vrchní

1. vedoucí výpravčí (*dř. vrchní výpravčí*)
2. vedoucí mistr (*dř. vrchní mistr*)

vrchní vedení

1. trakční vedení (*dř. oficiální název*)
2. útvar DPP zabývající se výstavbou, opravami a údržbou trakčního vedení

virtule

upevňovací prvek kolejového svršku

virtulník (= kolotoč 2., = větrník)

přepínač režimů jízdy zabezpečovacího zařízení MATRA v metru

vůz dupe (= vůz je obutý)

vůz má rovné plochy na kolech (*projevuje se rytmickými rázy při jízdě*)

vůz jde do smyku

vůz je z technických příčin náchylný ke smyku

vůz je obutý (= vůz dupe)

vůz má rovné plochy na kolech

vůz – viz též **lehký vůz, malý vůz, about vůz, sundat z vozu, velký vůz, zdechlý vůz**

výhodář

provozní pracovník nepodléhající zařazení do turnusové služby (např. pro nemoc, péči o děti apod.)

výhybka

výhybna (kolejové zařízení umožňující vzájemné vyhýbání vozidel na jednokolejné trati – skládá se zpravidla ze dvou výhybek) (*dř. nesprávně použ. výraz; zan.*)

výhybka, výhybky – viz též **dělat na výhybkách, dělat (udělat) výhybky, držet výhybku, hotové výhybky, pérové výhybky, podhodit výhybky, zavřít výhybky**

výlep

zastávkový jízdní řád (*pro vyvěšení na zastávkový sloupek, dříve se na podklad lepil*)

vymést oblouk

projet kolejový oblouk nepřiměřeně vysokou rychlostí

vypadnutí

1. vykolejení tramvajového vozu
2. neplánované zatažení vlaku (vozu) z linky

vypichování, na vypichování

1. způsob provozu nebo konstrukce jízdního řádu, kdy předcházející vlak odjíždí z konečné zastávky právě po příjezdu vlaku následujícího (*zan.*)
2. způsob manipulace s vlečnými vozy v konečných zastávkách, kdy přijíždějící vlak odpojí vlečný vůz a připojí (před sebe ve směru příjezdu) zde stojící vlečný vůz (který je navíc) a po přejetí na správnou kolej jede zpět (*zan.*)

výřez

oprava vadné kolejnice výměnou za novou část

vysavač

1. (= hovacuc 1.) pracovní tramvajový vůz na čištění žlábků kolejnic (*použ. do roku 1971*)
2. souprava metra M1 (*podle charakteristického zvuku*)

vysoká podlaha

vozidlo s dříve standardní výškou podlaha (*použ. pro odlišení od nízkopodlažních vozidel, viz též „nízká podlaha“*)

vysypat, vysypat kaštaný

nechat (většinou nepředpokládaně) vystoupit cestující

výtah – viz **podolský výtah**

vyzobávačka

první vozidlo jedoucí v delším intervalu po mimořádném zdržení, do kterého nastupuje velké množství cestujících

vzduch – viz **vozt vzduch**

vzducháč

trolejbus T400 ev. č. 9376 s pneumatickým ovládáním řazení jízdních a brzdových stupňů

vzduška

tlakovzdušná brzda

vzít na ruku, vzít do ruky

1. (= **vzít na pendrek**) řídit silniční provoz pokyny paží
2. řídit světelné signalizační zařízení křižovatky ručním ovladačem

vzít na věž

přepřavovat havarovaný tramvajový vůz pomocí autojeřábu

walker

tramvajový motorový vůz (*s elektrickou výzbrojí firmy Walker; zan.*)

– **walker košířský**: vůz z řady ev. č. 167–171,

– **walker nový**: vůz z řady ev. č. 32–57,

– **walker starý**: vůz z řady ev. č. 17 a 20

wana

částečně nízkopodlažní tramvaj T3R.PLF

wilsonka

poloautomatická převodovka Wilson autobusů Praga NDO

zabouchat

zadláždit vozovku

zadek – viz **sjetý zadek**

zahrádka

1. (též **zahrádkový vůz**) dvounápravový otevřený vlečný vůz z řady ev. č. 204 - 206 (504 – 506) (*použ. v 10. letech 20. stol.*)

2, latková zábrana ohraničující výkopy a jiná nebezpečná místa

záchod

1. měřicí kabina ve voze č. 6105

2. motorový prostor u autobusů se stojatým motorem (např. SOR NB)

zájezdák

zájezdový autobus

základna (= pohotovost)

sídlo dopravních dispečinků

záloha

1. záložní vůz

2. záložní řidič nebo průvodčí

– **jít ze zálohy** (= **jít z volna**): nastoupit službu při výpadku jiného pracovníka, pokud byl pracovník do takové zálohy předem určen

zamávat

dát návštěv praporkem

zamáznout

1. (= zapíchnout 1.) zastavit prudkým brzděním (u metra též **máznout pět'uchu**)

2. zavřít dveře (*použ. u autobusů*)

3. (= zapíchnout 2.) nejet dále, zůstat stát, přerušit výkon služby

zámečníci

1. pracovníci údržby vozů

2. pracovníci pro opravu výhybek (též **zámečníci–špičkaři**)

zameták (= flamendrák)

poslední večerní spoj linky

zapíchnout

1. (= zamáznout 1.) zastavit prudkým brzděním (*použ. u tramvají i autobusů; u tramvají typu T rozumí se obvykle s použitím kolejnicové brzdy*)

2. (= zamáznout 3.) nejet dále, zůstat stát, přerušit výkon služby

zaráčnovat

zabrzdit autobus mechanickou ruční brzdou (*zan.*; viz též ***ráčna***)

zaspojkovat

1. provizorně upevnit kolejnici po opravě
2. nastavit (spojit) kabel

zastávkáč

zastávkový jízdní řád

zašlapat si

jezdit (odjezdit směnu) s tramvajovým vozem T3 (*použ. ve vozovně Motol, v době, kdy vypravovala většinu vozů s ručním řízením*)

záťah (= chcíplotina, = lehlá mašina, lehlý vůz, = zdechlá mašina, zdechlý vůz)

1. vadný nebo nepojízdný autobus (*zan.*)
2. spoj jedoucí z pravidelné trasy do depa (vozovny, garáže)
3. čas, kdy dochází k odjezdu vozidla z pravidelné trasy do depa (vozovny, garáže)

zatahovák

1. služba pouze v ranní špičce
2. vůz jezdící pouze v ranní špičce
3. vlak (vůz) jedoucí do vozovny (garáže)

zatahování

jízda do vozovny (garáže) při ukončení služby nebo poruše vlaku (vozu)

– **zatăhnout o kolo dřív**: zkrátit směnu o jeden oběh proti jízdnímu řádu

– **zatahovat z Prahy, zatahovat z tratě**: při poslední jízdě z centra nezajet na konečnou zastávku, ale přímo do vozovny

– **zatahovat po hlavě**: zajíždět na určenou kolej čelem vlaku, tj. bez couvání

závislák

pracovník tramvají nebo metra (*tj. elektrické [závislé] trakce; použ. pracovníky autobusů*)

zavřít výhybku (špičky)

přestavit jazyky výhybky do (předpisem definované) základní polohy

zazvonit

předat řízení na opačné stanoviště vlaku metra v obrátové stanici popř. v depu (*úkon doplněn zvukovým signálem*)

zdarmáč

cestující s právem bezplatné přepravy (*viz též občankář, občanka nebo zetépák*)

zdechlá mašina, zdechlý vůz (= chcíplotina, = lehlá mašina, lehlý vůz, = záťah 1.)

vadný nebo nepojízdný vůz či vlak („mašina“ *použ. v metru*, „vůz“ *u tramvají*)

zebra (= rejka)

návěst „Zastavení čela prvního vozu“ ve stanici metra

zelený anton

motorový tramvajový vůz ev. č. 193 s původním zeleným nátěrem (*zelený nátěr na tomto voze zůstal zachován výrazně déle, než na vozech ostatních; použ. na zač. 20. stol.*)

zetépák (= zdarmáč)

cestující s průkazem na bezplatnou jízdu ZTP nebo ZTP/P

zkratovačka

zkratovací souprava

zkušebka

1. zkušební trať metra
2. zkušební jízda po opravě vozu

zlatá šňůra (= dozorce, = hajnej 1., = poklasný, = pozorka, = starej 2., = vokovaná hlava 1., = vokovaná čepice 1.)

traťový dispečer

zrychlovač – viz **napálený zrychlovač, nat'uknout zrychlovač**

zvonek

typ izolátoru pro trolejové vedení (*podle tvaru; použ. pracovníky trakčního vedení; zan.*)

žebradlo

brašna průvodčího

žehlička

pomůcka pro výměnu pojistek (*podle tvaru*)

železo

1. kolejnice, kolejové konstrukce a drobné kolejivo
2. (= madona, = placka 1.) odznak přepravního kontrolora

železárna

nehoda tramvajových vozů (*z dř. ofic. názvu železniční nehoda*)

železná bába

automat na prodej nápojů v provozovnách DPP

Želva

stanice či zastávka Želivského

ženevské

motorové tramvajové vozy ev. č. 46 a 67 (*zan.*)

žluták (= mandelinka 2., = oranžový expres, = pomeranč)

autobus Škoda 706 RTO používaný jako manipulační vůz nebo pojízdná dílna (*s oranžovým nátěrem, použ. v 70. letech*)